

Młoda Warszawa. Polityka młodzieżowa miasta stołecznego Warszawy

wersja 6

CZERWIEC 2021

Spis treści

Wprowadzenie	2
Dlaczego wprowadzamy politykę młodzieżową?	2
Jak rozumiemy pojęcie „młodzieży”?	3
Jak wypracowaliśmy politykę młodzieżową?	5
Diagnoza	6
Perspektywa globalna i krajowa	6
Perspektywa lokalna	11
Młoda Warszawa. Założenia polityki młodzieżowej m.st. Warszawy	15
Priorytety	15
Wartości	17
Zasady	20
Wdrażanie polityki młodzieżowej	23
Rekomendacje do programów wykonawczych „Strategii #Warszawa2030”	23
Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie polityki	29
Bibliografia.....	32

Polityka młodzieżowa miasta stołecznego Warszawy
jest dokumentem programującym rozwój miasta w ramach

#Warszawa2030
STRATEGIA

Wprowadzenie

Dlaczego wprowadzamy politykę młodzieżową?

Zgodnie z przyjętymi standardami dokumentów programowych dla rozwoju m.st. Warszawy, polityki to dokumenty kierunkowe stanowiące deklarację zasad i wartości, które powinny być traktowane jako wytyczne do uwzględnienia w programach wykonawczych do celów operacyjnych Strategii #Warszawa2030. Polityka młodzieżowa powinna być zatem wyrazem podejścia w myśleniu o młodych mieszkańcach Warszawy i ich roli w rozwoju naszego miasta. Powinna wskazywać kierunek, w jakim jako miasto chcemy podążać, by młodzi warszawiacy czuli się tu dobrze i na równi z innymi mieszkańcami.

Miasto Stołeczne Warszawa od wielu lat dostrzega odrębność, podmiotowość i potencjał młodzieży. Jako pierwsze miasto w Polsce przyjęło program, w ramach którego w latach 2016–2020 realizowano działania poprawiające jakość życia młodych mieszkańców i mieszkanek Warszawy oraz wzmacniające uczestnictwo młodzieży w życiu miasta.

Nowa polityka czerpać będzie z wypracowanych rozwiązań, jednocześnie wychodząc naprzeciw potrzebie systemowego podejścia do zmiany postaw i sposobu myślenia o młodzieży w Warszawie. Systemowe podejście do współpracy z młodzieżą i działania na jej rzecz wpisują się w światowe i europejskie trendy – od 2019 roku obowiązuje Strategia Unii Europejskiej na lata 2019–2027 w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży. Warszawa jako stolica powinna inspirować inne polskie miasta i regiony, wdrażając zalecenia UE, dlatego opracowaliśmy dokument, który ma stworzyć fundamenty dla wprowadzania trwałej i znaczącej zmiany na rzecz poprawy sytuacji młodych warszawiaków i warszawianek. Dokument ten stanowi odpowiedź na potrzeby warszawskiej młodzieży. Młodzi ludzie chcą być włączani w procesy decyzyjne, które dotyczą ich bądź miejsca, w którym żyją, uczą się, pracują – miasta, regionu, kraju. Jeśli nie zadamy o włączenie młodzieży w życie miasta i kształtowanie najbliższego otoczenia, Warszawa za kilka (naście) lat nie będzie mieć aktywnych i zaangażowanych mieszkańców i mieszkanek. Prowadzenie dialogu z młodzieżą może wspomóc nas – dorosłych, rodziców, decydentów – w podejmowaniu odpowiedzialnych decyzji i kreowaniu oferty dostosowanej do potrzeb i oczekiwań.

Dotychczasowe doświadczenia związane z realizacją programu „Młoda Warszawa” pokazały, jak istotną rolę w działaniach kierowanych do młodzieży odgrywają dorośli. Od ich nastawienia, przygotowania, kompetencji zależy powodzenie projektu czy programu oraz efekty, jakie uda nam się osiągnąć. Dostrzegając tę zależność, wiemy, że warszawscy rodzice, nauczyciele, animatorzy, pracownicy miejskich instytucji i organizacji pozarządowych potrzebują i oczekują wsparcia. Polityka młodzieżowa to dokument o młodych, ale tworzony z myślą o urzędzie, miejskich instytucjach i jednostkach. To materiał pełniący funkcję przewodnika m.in. dla urzędników i urzędniczek, pracowników bibliotek, domów kultury i młodzieżowych domów kultury, dyrektorów szkół i nauczycieli, animatorów i in.

Polityka młodzieżowa, choć dotyczy głównie młodych ludzi, silnie koresponduje z zapisami ujętymi w „Strategii #Warszawa2030”, w tym w szczególności tymi mówiącymi o równym prawie mieszkańców do miasta – niezależnie od ich wieku oraz treściami traktującymi o roli mieszkańców jako użytkowników i twórców miasta. Młoda Warszawa wzmacnia również podejście, że mieszkańcy stanowią siłę napędową miasta, determinują jego rozwój.

Ponadto polityka jest spójna z czterema celami strategicznymi przedstawionymi w „Strategii #Warszawa2030” – odpowiedzialna wspólnota, wygodna lokalność, funkcjonalna przestrzeń oraz twórcze środowisko – a zarazem wyznacza podejście do młodego mieszkańca naszego miasta, które powinno zostać uwzględnione w opracowywanych i realizowanych programach wykonawczych. Młodzi są bowiem grupą wiekową, społeczną, którą odnaleźć możemy w każdym celu operacyjnym. Polityka młodzieżowa jest zatem swoistą wskazówką dla koordynatorów, w jakim kontekście zadbać o potrzeby młodych w wypracowywanych przez nich dokumentach.

Wierzymy, że polityka młodzieżowa może być również drogowskazem, punktem odniesienia dla środowisk młodzieżowych, organizacji pozarządowych przygotowujących ofertę edukacyjną, kulturalną, sportową dla młodych warszawiaków i warszawianek czy dorosłych pracujących z młodzieżą i na rzecz młodych w podmiotach niepodlegających bezpośrednio Urzędowi m.st. Warszawy.

Warszawa to miasto, za które wspólnie bierzemy odpowiedzialność.

„Przyszłość Warszawy zależy od nas i to my ją tworzymy, więc przyszłość jest w naszych rękach i Warszawa będzie taka jaką my ją stworzymy.” – warsztaty konsultacyjno-projekcyjne.

Jak rozumiemy pojęcie „młodzieży”?

Młodzież to grupa dynamiczna, szybko się zmieniająca, żyjąca „tu i teraz”, ale myśląca perspektywicznie i patrząca do przodu, często inaczej niż dorośli. Przyszłość (młodzieżowej) Warszawy tworzyć będą przedstawiciele i przedstawicielki pokolenia Z¹, dla którego nowe technologie stanowią nieodłączną część życia. Mimo że młodzi budują relacje w świecie wirtualnym, to ważny jest dla nich kontakt bezpośredni. Cenią otwartość, są zaangażowani społecznie i ekologicznie². Młodzi dorastają w otoczeniu równocześnie zachodzących zmian politycznych, gospodarczych i ekonomicznych (rozwój gospodarki sieciowej i postępująca globalizacja)³. Są nie tylko odbiorcami informacji, ale i ich twórcami od wczesnych lat dzieciństwa.

Można odnieść wrażenie, że w życie dzisiejszych nastolatków i nastolatek wpisane są ryzyka i niepewności, często będące wynikiem działań lub braku działań ze strony dorosłych. Ulrich Beck, znany jako twórca koncepcji społeczeństwa ryzyka, definiując ryzyko, zwraca uwagę, że jest ono konsekwencją postępu naukowo-technologicznego⁴, przemian społecznych, gospodarczych czy modernizacji⁵. Młodzi ludzie dorastają w świecie, który nieustannie się zmienia, próbują radzić sobie z pojawiającymi się wyzwaniem, a jednocześnie przejmują się tym, jak za kilka (naście) lat będzie wyglądać nie tylko świat (ujęcie globalne), ale i miejsce, w którym mieszkają (ujęcie lokalne).

---

¹ Tzw. pokolenie internetowe, wg różnych źródeł, są to osoby urodzone po 1993, 1995 lub 2000 roku. Nie pamiętają świata sprzed ery internetu i wejścia Polski do Unii Europejskiej. Sprawnie funkcjonują w wirtualnym świecie. Są ambitni, pewni siebie i głodni wiedzy. Szukają takiej pracy, która da im możliwość rozwoju. Za: *Czy zabraknie nam liderów? Młodzi eksperci wchodzą na rynek. Polska edycja raportu „Pierwsze kroki na rynku pracy” 2018*, Deloitte, Warszawa 2018.

² Infuture Institute: *Gen Z: jak zrozumieć generację jutra [raport]*, dostęp: 20 marca 2021.

³ Barbara Grabiwoda, *E-konsumenci jutra. Pokolenie Z i technologie mobilne*. Wydawnictwo Nieoczywiste, Łódź 2019, s. 54.

⁴ Piotr Stankiewicz, *W świecie ryzyka. Niekończąca się opowieść Ulricha Becka*, „Studia Socjologiczne” 3/2008, s. 121.

⁵ Ulrich Beck, *Spółczesność światowego ryzyka. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012, s. 15, 21.

Nie sposób wskazać jedną definicję, która jednoznacznie określałaby młodzież i jej cechy jako grupy społecznej. Poszczególne wyjaśnienia odnoszą się do różnych kryteriów – biologicznych, psychologicznych, formalno-prawnych, czy socjokulturowych. W dokumentach z zakresu polityki społecznej przy opisywaniu młodzieży wskazuje się przedział wiekowy 13–30 lat. Okres początkowy stawania się młodzieżą utożsamiany jest ze zdobywaniem samoświadomości i możliwości podejmowania nowych aktywności⁶. Górna granica wieku związana jest najczęściej z procesem usamodzielniania się i może obejmować również 34. rok życia⁷. W programie Erasmus+, stanowiącym instrument wdrażania „Strategii Unii Europejskiej na rzecz młodzieży”, młodzieżą określa się osoby w wieku 13–30 lat⁸.

Profesor Barbara Fatyga definiuje młodzież jako „zróżnicowaną kategorię ludności w wieku od 11 do 25 lat”, w której obrębie wyróżnia się liczne subkategorie wyodrębnione na podstawie kryterium wieku, płci, zdrowia, sytuacji rodzinnej, terytorium, sytuacji edukacyjnej, statusu społeczno-ekonomicznego, zatrudnienia, prawa. Według kryterium wieku prof. Fatyga opisała nastolatków (od 11 do 19 lat) i młodych dorosłych (od 20 do 25 lat), zwracając jednocześnie uwagę, że „najczęściej w badaniach socjologicznych wyodrębnia się młodych ludzi w wieku 15–19 lub 15–24 lata”⁹.

W polityce młodzieżowej m.st. Warszawy za punkt wyjścia przy opisywaniu tej grupy społecznej przyjęliśmy wiek pomiędzy 13. a 26. rokiem życia. Dolną granicę wyznacza okres dojrzewania oraz nabycie ograniczonej zdolności do czynności prawnych. Z kolei górna granica rozumiana jest jako symboliczny okres zakończenia pewnego etapu życia, najczęściej ukończenia nauki na uczelniach wyższych¹⁰. Jesteśmy świadomi, że jest to szeroki zakres wiekowy i dostrzegamy różnorodność wewnętrzną wyodrębnionej grupy. Dlatego rozróżniamy w jej ramach mniejsze, stosując różne kryteria.

Szanujemy podmiotowość, indywidualne cechy i możliwości młodych. Zdajemy sobie sprawę, że niektóre z programów i projektów realizowanych przez m.st. Warszawę mogą być skierowane do młodzieży, ale określonej wg nieco innego przedziału wiekowego. Warszawską młodzież tworzą uczniowie i uczennice szkół podstawowych i ponadpodstawowych, studenci i studentki, młodzi dorośli. Polityka młodzieżowa jest skierowana do młodych osób niezależnie od jej cech społecznych, zdrowotnych, kulturowych czy sytuacji ekonomicznej.

---

⁶ Na przykład osoby, które ukończyły 13. rok życia, mogą zgłaszać swoje pomysły, jak również głosować w budżecie obywatelskim, <https://twojbudzet.um.warszawa.pl/>

⁷ Mateusz Konieczny, *Polityka młodzieżowa w Polsce – podstawowe zagadnienia*, w: *Polityka młodzieżowa w Polsce. Encyklopedia Komisji Europejskiej Youth Wiki. Tom 1*, red. Mateusz Jeżowski, Wydawnictwo FRSE, Warszawa 2019, s. 7–8.

⁸ W „Strategii Unii Europejskiej na rzecz młodzieży” nie wyjaśniono terminu „młodzież”. W poszczególnych krajach Unii Europejskiej młodzieżą określa się młode osoby w wieku od 12. roku życia (np. Belgia – wspólnota niemieckojęzyczna) do 35. roku życia (np. Cypr). Źródło: Ministerstwo Edukacji Narodowej, *Biała księga młodzieży polskiej. Praca z młodzieżą i dla młodzieży w Polsce – diagnoza stanu w roku 2019*, Warszawa 2019, s. 7–9, <http://www.isns.uw.edu.pl/pliki/wydawnictwa/raport-o-mlodziezy.pdf>

⁹ Obserwatorium Żywej Kultury – sieć badawcza: *Młodzież*, <http://ozkultura.pl/wpis/199/16> dostęp: 20 marca 2021, za: Barbara Fatyga, *Definicja młodzieży*, w: *Biała księga młodzieży polskiej*, red. Barbara Fatyga, MENiS, Warszawa 2004, s. 12–13.

¹⁰ Przyjęta definicja „młodzieży” koresponduje z definicją przedstawioną w programie „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020”.

Jak wypracowaliśmy politykę młodzieżową?

Planując proces prac nad polityką młodzieżową m.st. Warszawy, postawiliśmy sobie za cel partycypacyjne wypracowanie treści dokumentu, wierząc, że młodzi oraz osoby pracujące z młodzieżą i na jej rzecz są „ekspertami od własnego świata”. Dlatego zadaliśmy o udział w nim młodych mieszkańców i mieszkanki, uczniów i uczennic warszawskich szkół, studentów i studentek uczelni warszawskich, pracowników i pracowniczek instytucji miejskich działających na rzecz młodzieży, edukatorów i edukatorek, animatorów i animatorek, nauczycieli i nauczycielek, badaczy i badaczek, przedstawicieli i przedstawicielek organizacji pozarządowych, ruchów społecznych, radnych miejskich, urzędników i urzędniczek oraz przedstawicieli biznesu i branży kreatywnej. Zaangażowanie tak licznej grupy pozwoliło nam określić obraz warszawskiej młodzieży – ich cech, potrzeb, oczekiwań, a także wypracować wspólną wizję miasta, w którym dobrze żyje się młodym.

W ramach procesu przeprowadziliśmy:

- 4 warsztaty nt. wartości ważnych dla młodzieży w kontaktach z miastem, w których udział wzięło 29 uczniów i uczennic szkół ponadpodstawowych,
- badanie ankietowe nt. wartości ważnych dla młodych osób w relacjach formalnych z dorosłymi skierowane do młodzieży ze szkół ponadpodstawowych, które wypełniło 837 osób,
- badanie ankietowe nt. wartości ważnych dla młodych osób w relacjach formalnych z dorosłymi skierowane do studentów i studentek warszawskich uczelni, które wypełniło 171 osób,
- analizę danych zastanych, w ramach której przeanalizowaliśmy kilkanaście dokumentów regulujących kwestie młodzieżowe na poziomie europejskim, krajowym i lokalnym,
- 5 grupowych wywiadów eksperckich z osobami dorosłymi pracującymi z młodzieżą i na jej rzecz, w których udział wzięły 33 osoby, w tym m.in. przedstawiciele społeczności akademickiej, uczelni wyższych, organizacji społecznych pracujących z młodzieżą, szkół, Urzędu m.st. Warszawy i Komendy Stołecznej Policji, animatorzy i nauczyciele,
- 6 grupowych wywiadów z młodzieżą, w których uczestniczyło 40 przedstawicieli i przedstawicielek osób młodych nieuczących się w wieku 19–26 lat (w tym osób należących do grupy NEET), studenckich kół naukowych wieku 19–26 lat, uczniów i uczennic szkół licealnych w wieku 15–19 lat, młodzieżowych liderów, w tym przedstawicieli Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy i młodzieżowych rad dzielnic, uczniów i uczennic klas 7 i 8 szkół podstawowych, uczniów i uczennic szkół technicznych i zawodowych w wieku 15–20 lat,
- 15 warsztatów konsultacyjno-projekcyjnych, w których udział wzięło 210 osób reprezentujących następujące grupy: uczniowie i uczennice szkół licealnych, młodzieżowi liderzy i liderki, studenci i studentki uczelni wyższych, uczniowie i uczennice klas 7 i 8 szkół podstawowych, uczniowie i uczennice szkół technicznych, zawodowych i specjalistycznych, uczniowie i uczennice szkół ponadpodstawowych, studenci i młodzi dorośli, osoby poniżej 13. roku życia,
- 4 spotkania grupy eksperckiej¹¹ realizowane na różnych etapach procesu.

---

¹¹ Członkowie i członkinie grupy eksperckiej: Dorota Łoboda – radna m.st. Warszawy, przewodnicząca komisji ds. edukacji, Agnieszka Borkowska – radna m.st. Warszawy, Ewa Kolankiewicz – dyrektorka Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy, Karolina Dudek Rączka – Centrum Komunikacji Społecznej Urzędu m.st. Warszawy, koordynatorka programu „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016-2020”, prof. dr hab. Barbara Fatyga - socjolożka

Dokument stanowi rezultat naszej wspólnej pracy – politykę młodzieżową m.st. Warszawy, w której odnieśliśmy się do refleksji i postulatów wszystkich grup włączonych w proces i którą mamy nadzieję wspólnie wcielić w życie.

Cieszymy się, że mimo niesprzyjającego czasu prac nad dokumentem (pandemia koronawirusa SARS-CoV-2) udało się włączyć w nie liczne grono przedstawicieli i przedstawicielek różnych środowisk. Dzięki zaangażowaniu każdej ze stron udało nam się, pracując całkowicie zdalnie, osiągnąć założone cele.

Tę część wymaga uzupełnienia po konsultacjach społecznych – one też są częścią jego powstawania, dlatego należy dodać kilka zdań o ich przebiegu i rezultacie.

Diagnoza

Perspektywa globalna i krajowa

Polityki, strategie i programy młodzieżowe

Młodzież jest coraz częściej postrzegana jako ważna i odrębna grupa społeczna. Wyrazem tego są polityki, strategie oraz programy dedykowane młodym ludziom w wielu krajach na świecie¹². Najważniejszym dokumentem na gruncie europejskim o charakterze parasolowym jest strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027. Strategia, której interesariuszami są państwa członkowskie, instytucje europejskie oraz organizacje międzynarodowe, stawia sobie za cel angażowanie, łączenie i wzmacnianie młodych ludzi, aby:

- 1) umożliwić osobom młodym bycie architektami własnego życia oraz wspierać ich w rozwoju osobistym i kształtującej się autonomii, aby radzili sobie ze zmianami na świecie,
- 2) zachęcać młode osoby do bycia aktywnymi obywatelami,
- 3) udoskonalać decyzje polityczne pod względem ich wpływu na młodzież we wszystkich sektorach, zwłaszcza w sektorze zatrudnienia, edukacji, zdrowia i w sektorze społecznym,
- 4) przyczynić się do eliminacji ubóstwa i wszelkich form dyskryminacji osób młodych¹³.

Kraje członkowskie podążają za kierunkami wyznaczonymi przez Unię Europejską, realizując swoje polityki, strategie lub programy na rzecz młodzieży. Ogónoeuropejskie trendy w tym zakresie to przede wszystkim: poprawa jakości edukacji, zwiększenie dostępu młodych do rynku pracy, przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i nierównościom, poprawa kondycji psychicznej młodzieży,

---

młodzieży, Kamila Tylkowska – Biuro Edukacji Urzędu m.st. Warszawy, Antoni Kowalski – radny Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, Dominik Kuc – młodzieżowy lider, absolwent Warszawskiej Akademii Młodych Liderów, Robert Mikołaj Czajkowski – Porozumienie Uczelni Warszawskich, Olga Napiontek – Fundacja Civis Polonus, Michał Tragarz – Centrum Edukacji Obywatelskiej, Anna Maciejewska – pedagog szkolny z LXIV Liceum Ogólnokształcącego im. Stanisława Ignacego Witkiewicza „Witkacego”, Dariusz Ciesielski – opiekun Młodzieżowej Rady Dzielnicy Włochy, Karolina Rudzik – była doradczyni Młodzieżowej Rady m.st. Warszawy, animatorka, Paulina Gajownik – Związek Harcerstwa Rzeczypospolitej, Krzysztof Sawicki – Klub Inteligencji Katolickiej, Michał Senk – dyrektor Centrum Myśli Jana Pawła II, Michał Naskręt – Stowarzyszenie Robisz.to, Katarzyna Bieńczyk – Goldman Sachs, Malwina Żyra – Warszawskie Centrum Innowacji Edukacyjno-Społecznych i Szkoleń.

¹² <https://www.youthpolicy.org/nationalyouthpolicies/>

¹³ Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, w: „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”, publikacja 18.12.2018 r..

włączanie młodych ludzi w procesy decyzyjne, przeciwdziałanie dyskryminacji grup mniejszościowych, poprawa jakości opieki zdrowotnej czy zwiększanie kompetencji cyfrowych młodych ludzi.

Cele wskazane w dokumentach odnoszą się do specyfiki potrzeb w poszczególnych krajach. Austria stawia m.in. na poprawę stopnia integracji i podnoszenie kwalifikacji młodych migrantów¹⁴, Dania m.in. na wzmocnienie systemu opieki psychologicznej i psychiatrycznej¹⁵, Niemcy m.in. na rozwój edukacji pozaformalnej¹⁶, Włochy m.in. na poprawienie bezpieczeństwa młodych w internecie, Czechy m.in. na zmniejszenie nierówności w dostępie do wysokiej jakości edukacji¹⁷.

W Polsce trwają obecnie prace nad rządową *Strategią RP na rzecz Młodego Pokolenia*, która powstanie po zakończeniu konsultacji na poziomie województw¹⁸.

Na gruncie krajowym pojawiają się także dokumenty strategiczne na rzecz młodych ludzi realizowane na poziomie wojewódzkim oraz miejskim, np. *Śląskie – Program dla młodych* oraz *Świętokrzyskie dla Młodych. Kierunki wspierania aktywności społecznej młodzieży na lata 2017–2020*, *Młody Kraków 2.0*, *Poznań Młodych 2025*, *Strategia rozwoju polityki młodzieżowej dla miasta Tarnowa*, *Program na rzecz młodych ludzi w Bielsku-Białej*.

Wyrazem zainteresowania młodzieżą są też regulacje prawne dotyczące organów konsultacyjnych reprezentujących młodzież, takich jak np. młodzieżowe rady gmin lub powiatów czy młodzieżowe sejmiki województw. W marcu 2021 roku do Sejmu wpłynął projekt zmieniający ustawy o samorządzie gminnym, powiatowym oraz województwa, który ma na celu wzmocnienie roli młodych ludzi we wspomnianych organach¹⁹. 1 czerwca dokument został podpisany przez Prezydenta RP.

Warszawa jako stolica państwa członkowskiego Unii Europejskiej oraz największa polska metropolia jest liderem działań na rzecz młodzieży w skali kraju. Jako pierwsze miasto w Polsce rozpoczęła realizację programu pt. *Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020*, który stworzył podwaliny dla polityki młodzieżowej w stolicy.

Trendy – jacy są młodzi ludzie i w jakim żyją świecie?

W czasie intensywnych przemian okresu dojrzewania wielu młodym ludziom towarzyszą lęk i niepewność, które obecnie są potęgowane przez zmiany zachodzące na świecie. **Przyszłość młodych ludzi jest coraz bardziej zależna od procesów globalizacyjnych, zmian klimatu, szybkiego postępu technologicznego, trendów demograficznych i gospodarczych, populizmu, dyskryminacji czy poziomu wykluczenia społecznego w zależności od miejsca, w którym żyją.**²⁰ Obok kryzysu ekologicznego szczególne znaczenie w tym kontekście miały wydarzenia takie jak zamach z 11 września 2001 roku, odczytany jako wojna kultur wzmacniająca niechęć do innych, kryzys finansowy z 2008 roku, który zburzył poczucie bezpieczeństwa ekonomicznego, oraz kryzys migracyjny z 2015 roku, którego

¹⁴ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/austria/13-national-youth-strategy>

¹⁵ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/denmark/13-national-youth-strategy-0>

¹⁶ <https://national-policies.eacea.ec.europa.eu/youthwiki/chapters/germany/13-national-youth-strategy>

¹⁷ <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>

¹⁸ <https://www.gov.pl/web/pozytek/prace-nad-rzadowa-strategia-polityki-mlodziezowej-rozpozete>

¹⁹ <https://www.sejm.gov.pl/Sejm9.nsf/PrzebiegProc.xsp?id=25CDC50CDF730039C125869A003E78B1>

²⁰ Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, w: „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”, publikacja 18.12.2018 r., s. C 456/2.

odpowiednikiem w Stanach Zjednoczonych jest lęk przed wzrostem demograficznym ludności niebiałej.²¹ Atmosferę niepewności pogłębiła ogólnoswiatowa pandemia COVID-19, która uwydatniła nieprzewidywalność zachodzących procesów i zmian.

Przed światowym kryzysem finansowym z 2008 roku ryzyko relatywnego ubóstwa w Unii Europejskiej wśród osób młodych i starszych było podobne. Po kryzysie sytuacja młodych ludzi znacząco się pogorszyła m.in. dlatego, że ich sytuacja na rynku pracy była najmniej stabilna. System ochrony socjalnej lepiej poradził sobie z przeciwdziałaniem skutkom kryzysu wśród osób starszych i pozwolił na ochronę ich realnych dochodów, ale nie był odpowiednio przystosowany do przeciwdziałania bezrobociu wśród młodych ludzi²². **Istnieje prawdopodobieństwo, że również kryzys związany z pandemią COVID-19 pogorszy perspektywy młodych ludzi na rynku pracy w większym stopniu niż w przypadku innych grup społecznych.**

Dane statystyczne dotyczące sytuacji młodych ludzi na rynku pracy stosunkowo często nie uwzględniają studentów i ich sytuacji ekonomicznej, co uniemożliwia poznanie prawdziwej skali problemu. Rozróżnienie między młodymi ludźmi, którzy są uznawani za osoby zatrudnione, a tymi, którzy są uznawani za bezrobotnych, zazwyczaj nie obejmuje osób, które – nawet jeżeli pracują zawodowo – są zatrudnione w niepełnym wymiarze na umowach cywilnoprawnych lub w szarej strefie. **Nowe formy pracy narzucają wymóg elastyczności, co zbyt często jest wymuszonym wyborem, a nie opcją, i przekłada się na nowe, niepokojące zjawiska, takie jak np. „SINKies” – Single Income, No Kids (jeden dochód, bez dzieci), czyli młode pracujące pary, których połączone zarobki ledwo stanowią równowartość jednego „godziwego dochodu”.** Wszystko to wpływa na zakres dostępu młodzi do poszczególnych zestawów praw socjalnych, takich jak mieszkania, praca i edukacja²³.

Jak wskazują główne trendy demograficzne, z biegiem czasu odsetek osób starszych w Europie będzie coraz wyższy, podczas gdy przyrost demograficzny utrzyma się na poziomie ujemnym. Coraz mniej liczna grupa w wieku produkcyjnym będzie musiała utrzymać coraz większą grupę w wieku poprodukcyjnym, co przełoży się na pogorszenie sytuacji ekonomicznej młodych ludzi.²⁴ **Istnieje prawdopodobieństwo, że młode pokolenie Polaków jako pierwsze będzie żyło na niższym poziomie niż ich rodzice²⁵.**

Młodzi ludzie coraz dłużej mieszkają ze swoimi rodzicami, zanim całkowicie się usamodzielnią, zaliczając się tym samym do grona tzw. gniazdowników. Większość z nich zakończyła już edukację i znalazła pracę, ale zarabia zbyt mało, aby rozpocząć życie na własną rękę. W 2018 roku aż 45,1% Polaków w wieku od 25 do 34 lat mieszkało przynajmniej z jednym ze swoich rodziców. Poziom zjawiska gniazdownictwa w Polsce jest znacznie wyższy od średniej dla Unii Europejskiej, która w 2018 roku wyniosła 28,6%.²⁶

Trendy demograficzne wpływają również na pogłębianie różnic w obszarze sprawiedliwości pokoleniowej (generation equity). **Młodzi ludzie mają najmniejszą reprezentację w organach**

²¹ <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1960916,1,od-populizmu-do-autorytaryzmu.read>

²² IMF, Inequality and poverty across generations in the EU, January 2018.

²³ http://publications.europa.eu/resource/cellar/7fa6cc91-bd49-11e8-99ee-01aa75ed71a1.0016.01/DOC_1

²⁴ https://espas.secure.europarl.europa.eu/orbis/sites/default/files/generated/document/en/Ideas%20paper_poverty%20exclusion.pdf

²⁵ Infuture Institute: *Gen Z: jak zrozumieć generację jutra [raport]*, <https://hatalaska.com/2019/07/04/gen-z-jak-zrozumiec-dzis-generacje-jutra-raport/> dostęp: 20 marca 2021.

²⁶ <https://stat.gov.pl/statystyki-eksperymentalne/jakosc-zycia/pokolenie-gniazdownikow-w-polsce,6,1.html>

politycznych w stosunku do innych grup wiekowych. W związku z tym dysponują ograniczonymi możliwościami wpływania na procesy decyzyjne i uczestniczenia w nich, mimo tego że wszelkie podejmowane dziś decyzje będą najdłużej oddziaływać właśnie na nich²⁷.

Wykluczenie społeczno-ekonomiczne młodzieży idzie w parze z wykluczeniem z procesów demokratycznych²⁸. **Młodzi ludzie w niekorzystnej sytuacji to zazwyczaj mniej aktywni obywatele, którzy mają mniejsze zaufanie do instytucji państwa i procedur demokratycznych.** To istotne w kontekście pogłębiającego się kryzysu demokracji liberalnej, objawiającego się m.in. spadkiem zaufania do instytucji pośrednich, tj. wyborów, sądów czy parlamentów, oraz związanego z tym procesem wzrostu popularności tendencji populistycznych, nacjonalistycznych i autorytarnych. Prawicowy populizm sprawnie wykorzystuje strach i niepewność ludzi w obliczu zachodzących na świecie zmian²⁹. Te tendencje szczególnie mocno uderzają w młodych ludzi, którzy dopiero kształtują swoją tożsamość i planują przyszłość.

Młodzi ludzie to najbardziej mobilna grupa wiekowa, co na gruncie europejskim zawdzięcza m.in. otwartym granicom, możliwości podejmowania zatrudnienia w państwach członkowskich Unii Europejskiej oraz programom takim jak Erasmus. Mobilność w połączeniu z trudną sytuacją ekonomiczną młodzieży w poszczególnych krajach sprawiła, że **przeprowadzka do innego miasta lub kraju w poszukiwaniu lepszych warunków życia staje się coraz bardziej powszechna.** Dane Unii Europejskiej pokazują, że połowa młodych Europejczyków, którzy nie mogą znaleźć pracy w swoim kraju, byłaby skłonna wyjechać za granicę, by znaleźć zatrudnienie³⁰.

Młodzi ludzie to również najlepiej wykształcone pokolenie w historii³¹, które równocześnie będzie musiało uczyć się przez całe swoje życie. Nie wiadomo, jakie zawody będą w przyszłości potrzebne, a które z nich zostaną zastąpione przez komputery i roboty. Kompetencje miękkie, takie jak praca w zespole, umiejętność kreatywnego myślenia, rozwiązywanie problemów czy korzystanie z internetu, które pomagają dopasować się do zmieniających się wymagań, w niewielkim zakresie można zdobyć w szkołach lub na uczelniach w toku edukacji formalnej, co pogłębia coraz trudniejszą sytuację młodzieży na rynku pracy³².

Młodzi ludzie urodzeni po 1995 roku to pierwsze pokolenie, które żyje w świecie cyfrowym. Nie znają świata bez internetu, mediów społecznościowych oraz urządzeń mobilnych. **Na tle innych grup społecznych wyróżniają się biegłością w korzystaniu z technologii informacyjno-komunikacyjnych³³.** Internet służy im do rozrywki, ale także do tego, aby się uczyć, szukać informacji czy zarabiać pieniądze³⁴. Postępująca cyfryzacja oraz niezwykle szybki rozwój w dziedzinach takich jak automatyka, robotyka i sztuczna inteligencja zwiększają zapotrzebowanie na rynku pracy na osoby, które mają wiedzę i kompetencje w tym zakresie. Młodzi ludzie niejako automatycznie stają się ekspertami w

---

²⁷ Ibidem.

²⁸ Eurofound – sekcja poświęcona młodzieży NEET: <https://www.eurofound.europa.eu/topic/NEETs>

²⁹ <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1960916,1,od-populizmu-do-autorytaryzmu.read>

³⁰ Komisja Europejska, „Połowa młodych Europejczyków gotowa podjąć pracę za granicą”, <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=pl&catId=89&newsId=1026&furtherNews=yes> (dostęp z czerwca 2018 r.).

³¹ Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, w: „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”, publikacja 18.12.2018 r.

³² http://publications.europa.eu/resource/cellar/7fa6cc91-bd49-11e8-99ee-01aa75ed71a1.0016.01/DOC_1

³³ Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, w: „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej”, publikacja 18.12.2018 r.

³⁴ <https://hatalaska.com/2020/02/04/jeszcze-o-generacji-z-prezentacja-komentarz/>

obszarach, które stają się przyszłością współczesnego świata, co pokazuje ich potencjał. **Jeśli jednak nie powstaną odpowiednie warunki, w których młodzi ludzie będą mogli się rozwijać, ich wiedza i kompetencje zostaną stracone.**

Z drugiej strony **młode pokolenie w największym stopniu doświadcza zagrożeń płynących z rewolucji cyfrowej.** Młodzi ludzie, mimo biegłości w korzystaniu z internetu, nie do końca rozumieją naturę jego działania. Nie mają świadomości tego, że funkcjonują w bańkach informacyjnych oraz tego, że treści pokazywane są im przez algorytmy na podstawie ich wcześniejszych zachowań w sieci. Nie umieją też rozróżnić fake newsów od prawdziwych informacji oraz mają trudności z weryfikowaniem wiarygodności źródeł³⁵. **Dorośli uczą się zasad obowiązujących w świecie cyfrowym równocześnie z młodymi ludźmi, więc trudno jest im edukować młodych ludzi w tym zakresie i zapewnić im właściwą ochronę.**

W całej Europie znaczna i ciągle rosnąca liczba młodych osób wyraża zaniepokojenie powszechnym występowaniem wśród ich rówieśników problemów dotyczących zdrowia psychicznego, takich jak wysoki poziom stresu, lęki, depresja i innego rodzaju choroby psychiczne. Młodzież mówi również o ogromnej presji społecznej, jakiej jest obecnie poddawana³⁶. Według raportu UNICEF na temat dobrostanu dzieci i młodzieży w najbardziej rozwiniętych krajach świata, w których wzięto pod uwagę dobrostan psychiczny, zdrowie fizyczne oraz kompetencje, Polska zajęła dopiero 31. miejsce na 38 krajów. Rocznie w Polsce jest około dziewięciu samobójstw na 100 tys. nastolatków, czyli o połowę więcej niż wynosi międzynarodowa średnia. Zaś na skali zadowolenia z życia od 0 do 10 prawie trzech na dziesięciu 15-latków zaznacza mniej niż sześć. To jeden z najgorszych wyników w całym rankingu³⁷. Kondycję psychiczną młodych ludzi znacząco pogorszyła również izolacja spowodowana przeniesieniem się ze szkół w tryb edukacji zdalnej.

Wśród wielu czynników znaczący wpływ na kondycję psychiczną młodych ludzi mają media społecznościowe, które niejako automatycznie zmuszają do nieustannych porównań z innymi. Jak wynika z badań, najgorzej w tym kontekście oceniany jest Instagram³⁸. Coraz częściej media kreują nie tylko nierealistyczne wzorce piękna (w 2020 roku aż 55% polskich nastolatków podkreślało, że nie są zadowoleni ze swojego ciała)³⁹, ale również promują określony styl życia, co wywiera coraz silniejszą presję na młodych ludzi. Bycie sobą jest coraz częściej niewystarczające, co potęguje zderzenie wykreowanej w internecie wizji świata z otaczającą młodych ludzi rzeczywistością.

Młodzi ludzie to grupa wrażliwa społecznie, która coraz częściej i głośniej manifestuje swoje poglądy, niezadowolenie i próbuje zapoczątkować trwałe zmiany. Przykładem może być tu szwedzka młodzieżowa aktywistka Greta Thunberg i zapoczątkowany przez nią ogólnoswiatowy strajk klimatyczny. Oprócz walki o ochronę środowiska młodzi ludzie na dużą skalę angażowali się również w akcje #metoo, #blacklivesmatters w Stanach Zjednoczonych oraz Strajk Kobiet w 2019 roku w Polsce. Z badań przeprowadzonych przez Infuture Hatalaska Foresight Institute wynika, że 59% młodych Polaków angażuje się w wolontariat lub pomoc charytatywną oraz martwi się zmianami klimatu i

---

³⁵ Infuture Institute: *Gen Z: jak zrozumieć generację jutra [raport]*, <https://hatalaska.com/2019/07/04/gen-z-jak-zrozumiec-dzis-generacje-jutra-raport/> dostęp: 20 marca 2021.

³⁶ Ibidem.

³⁷ <https://oko.press/duzo-samobojstw-niskie-zadowolenie-z-zycia-polska-na-dole-rankingu-onz-o-sytuacji-dzieci/>

³⁸ <https://www.rsph.org.uk/about-us/news/instagram-ranked-worst-for-young-people-s-mental-health.html>

³⁹ <https://oko.press/duzo-samobojstw-niskie-zadowolenie-z-zycia-polska-na-dole-rankingu-onz-o-sytuacji-dzieci/>

degradacją środowiska⁴⁰. Obawy polskich nastolatków pogłębia fakt, że jakość powietrza w Polsce jest najgorsza w całej Unii Europejskiej, co ma szczególnie negatywny wpływ na rozwój dzieci i młodzieży.

Perspektywa lokalna

Warszawa w roli lidera miast przyjaznym młodym ludziom – szanse i wyzwania

Warszawa jako największa metropolia w Polsce ma ogromny potencjał gospodarczy, kulturalny, ekonomiczny i społeczny, przyciągając z roku na rok talenty i liderów. Wyższe niż w innych miastach zarobki oraz niewielki odsetek młodych bezrobotnych sprawiają⁴¹, że **coraz więcej młodych osób przeprowadza się właśnie do Warszawy, drenując tym samym kapitał ludzki mniejszych ośrodków. Równocześnie liczba młodych warszawiaków i warszawianek w stosunku do ogółu mieszkańców miasta z roku na rok spada**, za co odpowiadają przede wszystkim trendy demograficzne⁴².

Bazując na raporcie pt. „Miasta dla młodych” przygotowanego na zlecenie Polskiej Fundacji im. Roberta Schumana i Fundacji Konrada Adenauera w Polsce, który został opublikowany w listopadzie 2019 roku, **Warszawa jest liderem polskich miast przyjaznych młodym ludziom**. Porównano w nim 66 miast na prawach powiatu przy wykorzystaniu dostępnych danych statystycznych odnoszących się do lokalnej gospodarki, edukacji, infrastruktury, mobilności, kultury i rozrywki, otwartości, zdrowia i opieki). Warszawa, zdobywając 55 na 100 punktów, zajęła pierwsze miejsce w rankingu. Pomimo odniesionego sukcesu i docenienia działań miasta podjętych na rzecz młodzieży uzyskany wynik świadczy o tym, jak wiele jest wciąż do zrobienia. Warszawa w większości kategorii plasowała się wysoko, ale bezsprzecznie zwyciężyła tylko w jednej kategorii określającej kondycję gospodarczą. Najgorsze wyniki uzyskała pod względem rozwoju przez edukację oraz dostępności kadry medycznej i usług opiekuńczych⁴³. Słabsze wyniki Warszawy w obszarach, w których wydaje się bezkonkurencyjnym liderem, można lepiej zrozumieć, przywołując kontekst metropolitalny, w którym funkcjonuje miasto. Dostarczenie dobrej jakości usług publicznych na tak dużym obszarze⁴⁴ wszystkim młodym mieszkańcom miasta jest wyzwaniem pod względem nie tylko finansowym, ale również logistycznym. Przy tej skali samo poznanie różnorodnych potrzeb młodzieży w Warszawie jest niełatwe, nie wspominając o wdrożeniu potrzebnych rozwiązań.

W Warszawie żyje i funkcjonuje wielu młodych ludzi. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego na dzień 30 czerwca 2020 r. w stolicy mieszkało 217 813 osób w wieku 10–24 lata (12% wszystkich mieszkańców). Z kolei liczba mieszkańców i mieszkanek w wieku 10–34 lata wynosiła 455 146 osób (25% wszystkich mieszkańców). W podziale na przedziały wiekowe młodych ludzi było odpowiednio: 89 771 osób (w wieku 10–14 lat), 66 228 osób (w wieku 15–19 lat), 61 814 osób (w wieku

⁴⁰ Infuture Institute: *Gen Z: jak zrozumieć generację jutra [raport]*, <https://hatalaska.com/2019/07/04/gen-z-jak-zrozumiec-dzis-generacje-jutra-raport/> dostęp: 20 marca 2021.

⁴¹ Miasta dla młodych, Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Warszawa, październik 2019 r., www.europolis.schuman.pl/wp-content/uploads/sites/2/2019/11/Europolis.-Miasta-dla-młodych-1.pdf [dostęp: 10.05.2021 r.].

⁴² Opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych – GUS (stan ludności wg grup wieku i płci): http://stat.gov.pl/bdl/app/strona.html?p_name=indeks, dostęp 08.04.2020.

⁴³ Miasta dla młodych, Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Warszawa, październik 2019 r., www.europolis.schuman.pl/wp-content/uploads/sites/2/2019/11/Europolis.-Miasta-dla-młodych-1.pdf [dostęp: 10.05.2021 r.].

⁴⁴ Powierzchnia Warszawy to 517 km², a Obszaru Metropolitalnego Warszawy to 6208 km². Źródło:

https://warszawa.stat.gov.pl/vademecum/vademecum_mazowieckie/portrety_miast/miasto_warszawa.pdf

<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery/inne-opracowania/obszar-metropolitalny-warszawy-w-2016-r-,15,9.html>

20–24 lata), 237 333 osób (w wieku 25–34 lata)⁴⁵. Ponadto młodzież z innych gmin i powiatów stanowi również dużą grupę wśród osób niezameldowanych na pobyt stały, mieszkających w mieście lub do niego dojeżdżających, co jest skutkiem boomu edukacyjnego.

Stolica jest największym centrum edukacyjnym i akademickim w Polsce. Działa tutaj ponad 600 szkół (szkoły publiczne: 253 szkoły podstawowe, 106 liceów, 47 techników, 23 szkół branżowych⁴⁶; szkoły prywatne: 132 szkoły podstawowe, 75 liceów, 10 techników⁴⁷) oraz 69 uczelni wyższych⁴⁸. Warszawa jest drugim miastem w Europie (wyprzedził je tylko Paryż) pod względem liczby studentów, z wynikiem ok. 235 tys. osób⁴⁹. W tym kontekście warto jednak zauważyć, że w 2010 roku na warszawskich uczelniach studiowało ok. 300 tys. osób⁵⁰. **Za spadek liczby studentów odpowiada przede wszystkim niż demograficzny, ale także coraz mniejszy prestiż posiadanego dyplomu.**

26 szkół z pierwszej setki najlepszych liceów w Polsce to licea warszawskie⁵¹. W czołówce rankingu uczelni wyższych znajdują się Uniwersytet Warszawski oraz Politechnika Warszawska. Z jednej strony, za liczbami stoi ogromny potencjał uczniów i studentów, ale również nauczycieli i wykładowców akademickich, który warto wykorzystać. Z drugiej, pokazują one skalę wyzwań, przed którymi stoi Warszawa w obszarach związanych z edukacją.

Młodzi warszawiacy w coraz większym stopniu mają wpływ na politykę miejską. W Warszawie działa 18 młodzieżowych rad dzielnic oraz Młodzieżowa Rada m.st. Warszawy, które łącznie angażują blisko 350 młodych ludzi w działania obywatelskie i samorządowe. Urząd m.st. Warszawy dokłada starań, by usprawniać funkcjonowanie młodzieżowych ciał konsultacyjnych oraz podnieść jakość ich działań, wprowadzając m.in. rozwiązania systemowe. Ważnym krokiem w kierunku zadbania o potrzeby młodzieży w dzielnicach było powołanie doradców ds. młodzieży w każdej jednostce pomocniczej oraz wsparcie dzielnic w badaniu potrzeb i oczekiwań młodzieży w ujęciu lokalnym.

Młodzi mieszkańcy miasta coraz częściej angażują się społecznie i obywatelsko. Wielu z nich ma również potencjał liderów. Projekty społeczne, które realizują, to efekt zaangażowania w działalność samorządów szkolnych i studenckich, aktywności pozaszkolnej, np. udziału w olimpiadzie Zwolnieni z Teorii czy miejskim programie pn. Aktywna Warszawska Młodzież. Średnio w ciągu roku w ramach Aktywnej Warszawskiej Młodzieży zostaje sfinansowanych ok. 100 projektów społecznych. Młodzi angażują się również w wolontariat, działalność organizacji pozarządowych oraz inicjatywy takie jak Strajk Klimatyczny czy Młodzi ponad Podziałami. Głosują oraz zgłaszają swoje projekty w ramach Budżetu Obywatelskiego. W 2018 roku padł rekordowy wynik. Warszawska młodzież zgłosiła 268 projektów (10% wszystkich zgłoszonych projektów), a do samego głosowania przystąpiło 17 325 młodych osób (15% wszystkich osób, które zagłosowały).

Jak wynika z badań, **główną barierą wskazywaną przez młodzież w kontekście ich społecznego zaangażowania jest brak wiary w realną możliwość wpływu na zmianę swojego otoczenia przez**

---

⁴⁵ Miasto Stołeczne Warszawa: *Ludność*, <https://www.um.warszawa.pl/o-warszawie/warszawa-w-liczbach/ludnosc>, dostęp: 25 marca 2021. Ważne jest, aby jednym z elementów wdrażania polityki młodzieżowej było bieżące zbieranie danych statystycznych dotyczących młodych mieszkańców i mieszkańek Warszawy z wyodrębnieniem poszczególnych roczników (grup wiekowych). Obecnie statystyki prowadzone są z podziałem na kategorie, które wprost nie odpowiadają przyjętej w polityce młodzieżowej definicji młodzieży.

⁴⁶ <https://edukacja.warszawa.pl/edukacja-warszawska/oswiata-w-liczbach/22430-warszawska-oswiata-w-liczbach-rok-szk-2020-2021>

⁴⁷ <http://edukacja.warszawa.pl/oswiata-niepubliczna/szkoly-i-placowki-niepubliczne>

⁴⁸ <https://polon.nauka.gov.pl/siec-polon>

⁴⁹ <https://warszawa.naszemiasto.pl/rekordowa-liczba-studentow-w-warszawie-wiecej-osob-studiuje/ar/c5-5183427>

⁵⁰ Rocznik Statystyczny Warszawy 2019 rok.

⁵¹ <https://licea.perspektywy.pl/2021/rankings/ranking-glowny-liceow>

współpracę z instytucjami. Ten sam problem dotyczy działalności samorządowej uczniów na terenie szkół. Jak podkreślają, szkoła nie daje im jasnych sygnałów, że praca samorządów uczniowskich zostanie poważnie potraktowana i będzie miała realne przełożenie na funkcjonowanie danej placówki⁵².

Praca z młodzieżą na poziomie miejskim nie odbywa się bezpośrednio z młodymi, ale przede wszystkim przy udziale osób dorosłych – rodziców, nauczycieli, psychologów i pedagogów szkolnych, urzędników, pracowników Miejskich Domów Kultury, Ośrodków Sportu i Rekreacji, Poradni Psychologiczno-Pedagogicznych, Ośrodków Pomocy Społecznej, Młodzieżowych Ośrodków Wychowawczych, Miejsc Aktywności Lokalnej, instytucji m.st. Warszawy czy organizacji pozarządowych. Specyfika pracy, a co za tym idzie potrzeb, każdej z wymienionych grup zawodowych oraz reprezentowanych przez nie środowisk zasadniczo się od siebie różni. W tym kontekście dodatkową zmienną stanowi charakterystyka i odrębność każdej z dzielnic.

Przed wszystkim dlatego **w obszarze działań z młodzieżą i na jej rzecz Warszawa potrzebuje spojrzenia horyzontalnego**, które może zapewnić dokument rangi polityki młodzieżowej. Podobne wnioski płyną z ewaluacji programu „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020”, która została przeprowadzona przez Fundację Stocznia. Mimo tego, że udało się zrealizować założone w programie cele – podniesienie jakości życia młodych ludzi oraz zwiększenie ich uczestnictwa w życiu miasta – na tym etapie rozwoju Warszawy, jej potencjału i ambicji konkurowania z największym europejskimi metropoliami, punktowe zmiany zaproponowane w programie nie są wystarczające.

Najważniejsze wyzwania

Jak wynika z badań przeprowadzonych w toku prac nad polityką młodzieżową, **młodzi ludzie czują się w mieście niewidzialni i nieważni**. Dużo częściej słyszy się o potrzebach dzieci, młodych rodziców czy seniorów, mimo tego że młodzież korzysta z oferty miejskiej i komercyjnej w Warszawie równie często jak inne grupy społeczne. Przedstawiciele młodzieży stosunkowo rzadko zapraszani są też do wspólnej debaty nad zmianą czy uczestnictwa w rozmaitych procesach nakierowanych na poszukiwanie rozwiązań. Funkcjonują jako tło lub ewentualnie uczestnicy działań, które zostały zaprojektowane przez dorosłych bez ich realnego udziału.

Młodzi, ale także dorośli pracujący z młodymi, wskazują również na **fasadowość włączania młodzieży w procesy decyzyjne – w szkole, rodzinie, dzielnicy i mieście**. Pomimo pracy wykonywanej w tym obszarze wciąż zbyt rzadko i niechętnie zapraszamy młodych do dialogu. Chcąc wykształcić aktywnych obywateli, musimy ustępować im pola i oddać należny głos, aby docelowo mogli wziąć odpowiedzialność za swoje życie i stać się jego architektami. W tym celu konieczna jest też praca na postawach, aby dorośli otworzyli się na młodych ludzi, a młodzi ludzie dostrzegli w dorosłych godnych zaufania partnerów.

Młodzi ludzie boją się dzielić swoimi trudnościami z dorosłymi, w obawie przed odrzuceniem i oceną. Jak podkreślają sami nauczyciele oraz pracownicy młodzieżowi – nie są oni odpowiednio przygotowani do pracy wymagającej budowania relacji, mimo tego że stanowią one podstawę bezpieczeństwa i wzajemnego zaufania. Również rodzice potrzebują konkretnej wiedzy i narzędzi, aby

---

⁵² Raport z ewaluacji śródkresowej programu „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020”, Fundacja Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa 2019, s. 72.

tworzyć więzi ze swoimi dorastającymi dziećmi, a co za tym idzie umiejętnie towarzyszyć im na trudnej drodze poszukiwania własnej tożsamości.

Partnerskie relacje między dorosłymi i młodymi utrudniają także powszechnie funkcjonujące przekonania dotyczące młodych. Często, mówiąc o młodych ludziach, zwraca się uwagę na ich braki czy negatywne zachowania, a nawet powiela krzywdzące stereotypy. Słyszymy: „nie uczą się”, „nic ich nie interesuje”, „są wulgarni i głośni”, „nie głosują”, „nie angażują się”, „siedzą tylko w telefonach”, „to pokolenie selfie i narcyzów”, „nie chce im się pracować”, „są słabi psychicznie”. Jak wskazuje sama młodzież, **autorytetami i ważnymi przewodnikami są dla nich ci dorośli, którzy poświęcają im swój czas i uwagę, aby zobaczyć ich takimi, jakimi są naprawdę, dostrzec ich pozytywne strony i potencjał, zrozumieć trudności, z którymi się mierzą, i we właściwy sposób na nie odpowiedzieć.**

Młodzi czują ogromną presję. Coraz częściej słyszą od dorosłych nie tylko to, jak mają żyć, co myśleć, jak się zachowywać, czego się uczyć i jaki zawód wybrać, aby sobie poradzić i odnieść sukces, ale również to, jak mają się czuć. Nie mają przyzwolenia na przeżywanie pierwszych porażek, zawodów miłosnych, kłopotów w relacjach rówieśniczych, ogromnego stresu związanego z egzaminami czy maturą, niepewności, jaką drogę wybrać. Ich problemy są marginalizowane i umniejszane, a nawet wyśmiewane. Warto jednak pamiętać, że trudne emocje i doświadczenia są nieodłącznie wpisane w okres dorastania, ponieważ ilość zmian, które zachodzą w młodych ludziach na poziomie biologicznym, emocjonalnym, poznawczym, społecznym i tożsamościowym, jest ogromna. W czasie tak intensywnych przemian młodzi ludzie szczególnie potrzebują bezpiecznej przestrzeni, która powstaje w oparciu o relacje i więzi, aby zmierzyć się ze stojącymi przed nimi wyzwaniami.

Polityka młodzieżowa – nowy początek

Zadaniem polityki młodzieżowej jest wypracowanie priorytetów, wartości i zasad wyznaczających kierunek zmian, do których jako miasto dążymy w działaniach i relacjach z młodymi mieszkańcami. Polityka, uwzględniając wizję i cele Strategii #Warszawa2030, ma charakter parasolowy, aby zapewnić spójność wszystkich prowadzonych przez biura urzędu i jednostki miejskie działań na rzecz młodzieży w kolejnych latach. **Obecnie działania skierowane do młodych ludzi są rozproszone.** Dotyczą różnych sfer życia, tematów i problemów. Różnią się np. w zależności od ról społecznych, jakie odgrywają młodzi – dziecko, nastolatek, młody dorosły, uczeń, student, stypendysta, wolontariusz, osoba zagrożona wykluczeniem itd. **Widzimy potrzebę bliższej współpracy między wszystkimi podmiotami działającymi na rzecz młodzieży w mieście oraz stworzenie platformy do wymiany wiedzy i doświadczeń, a równocześnie ujednoczenia podejścia do adresatów, które niezależnie od sytuacji powinno być oparte na szacunku i podmiotowości młodzieży.**

Należy również pamiętać, że **najlepiej działający system nie jest w stanie zastąpić empatycznych, odpowiedzialnych i uważnych dorosłych, którzy jako pierwsi dostrzegą młodych i wyciągną do nich rękę.** Właśnie dlatego Warszawa stawia na ludzi i na relacje. W toku wdrażania polityki młodzieżowej wesprze nie tylko młodych ludzi, ale przede wszystkim właśnie dorosłych, którzy ich kształtują. W tym kontekście największym wyzwaniem na drodze do zmiany jest skala. Praca na postawach w oparciu o wspólne wartości jest czasochłonna, wymaga dużych nakładów finansowych i przyniesie efekt w długoterminowej perspektywie. Równocześnie jest jedyną drogą do prawdziwej zmiany, która pozwoli na odkrycie i wykorzystanie potencjału młodych ludzi przez miasto i przez nich samych.

Młoda Warszawa. Założenia polityki młodzieżowej m.st. Warszawy

Poniżej prezentujemy najważniejszą część dokumentu – partycypacyjnie wypracowane priorytety, wartości i zasady polityki młodzieżowej m.st. Warszawy.

Priorytety wskazują cztery kluczowe obszary, w których musimy podjąć działania, by Warszawa stała miastem przyjaznym młodym i odpowiadającym na ich potrzeby.

Wartości to rodzaj deklaracji miasta. Reprezentują one pożądane postawy w myśleniu o warszawskiej młodzieży i realizacji działań na jej rzecz. Poniższe wartości postrzegamy jako nierozłączną całość, która wzajemnie się przenika i uzupełnia. Dlatego też należy je wdrażać równolegle.

Pomocne w tym procesie mają być zasady stworzone z myślą o instytucjach i osobach odpowiedzialnych za przygotowanie i wdrażanie miejskich programów, projektów i działań, których odbiorcami są młodzi warszawiacy i młode warszawianki oraz dorośli pracujący z młodzieżą i na jej rzecz. Są one wskazówkami mającymi ułatwić wdrożenie wartości w codzienne funkcjonowanie tych podmiotów.

Treści są uzupełnione o cytaty z procesu badawczego, które je obrazują i wzmacniają.

Priorytety

BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ MŁODYCH

„Zakup mieszkania staje się takim wielkim murem, który trzeba albo obejść, albo zniszczyć, przy dostępności środków, o ile ma się te środki. To jest taki mur, który nie pozwala młodym ludziom się rozwinąć” – wywiad grupowy z młodzieżą.

„Warto zacząć podchodzić do zdrowia psychicznego z większą powagą i troską, gdyż to jest fundament naszego funkcjonowania” – warsztaty konsultacyjno-projekcyjne.

Dbałość o zapewnienie młodym bezpiecznego miejsca do życia w Warszawie.

Zapewnienie bezpieczeństwa młodym to podstawowe i najważniejsze zadanie miasta. Warunkuje ono bowiem funkcjonowanie młodzieży tu i teraz, a także planowanie przyszłości i dalsze życie. Powinniśmy skupić się w szczególności na dbałości o środowisko naturalne, dobrostan psychiczny młodzieży, zapewnieniu dostępności usług zdrowia publicznego, także tych związanych z prokreacją, prowadzeniu polityki rodzinnej i mieszkaniowej odpowiadającej potrzebom młodych osób, w szczególności potrzebie usamodzielnienia, oraz wsparciu młodzieży w wejściu w dorosłe życie.

WARSZAWA MIEJSCEM DLA MŁODYCH

„Nie wiem, może taką przestrzeń do tego, żeby mogli tam popracować i pobyc z sobą, i żeby to była taka przestrzeń niemoderowana” – grupowy wywiad ekspercki.

„Młodzież działa indywidualnie i bardzo brakuje im pola, gdzie mogliby się spotkać, dzielić swoimi potrzebami i oczekiwaniami” – wywiad grupowy z młodzieżą

„Nadzieja, by system/oświata nadążył/a za potrzebami dynamicznie zmieniającego się świata” – warsztaty konsultacyjno-projekcyjne.

Postrzeganie młodzieży jako grupy mieszkańców o odrębnych potrzebach i dbałość o ich zaspokojenie.

Aby młodzi uwolnili w mieście swój potencjał, trzeba zapewnić im do tego przestrzeń. Młodzież ma w Warszawie możliwość rozwoju holistycznego, w takich obszarach jak rozwój społeczny, naukowy, zawodowy, sportowy czy rozwój pasji i zainteresowań. Oferta edukacyjna miasta i współpracujących z nim osób i podmiotów, zarówno na drodze formalnej, jak i pozaformalnej, jest różnorodna i bazuje na rzeczywistych potrzebach młodzieży. W każdej dzielnicy jest przynajmniej jedno miejsce stworzone z myślą o młodzieży, prowadzone na ich zasadach ze wsparciem dorosłych. Miejsce, w którym młodzi mogą spędzać czas wolny, realizować swoje pasje, budować relacje z rówieśnikami, po prostu być. Młodzi są odbiorcami i twórcami działań – współtworzą ofertę miejską i inicjują działania. Czują, że Warszawa jest ich miastem, chcą się w niej rozwijać i mieszkać w przyszłości.

UCZESTNICTWO MŁODYCH W ŻYCIU MIASTA

„Młodzież chce mieć realny wpływ na to, co się będzie z nią działo, chce mieć wybór, więc trzeba wspierać takie postawy inicjatywności, przedsiębiorczości... Młodzież jest bardzo świadoma wielu zagrożeń płynących chociażby ze zmian klimatycznych” – grupowy wywiad ekspercki.

„Swoje pomysły opierajcie na dialogu i ciągłym zaangażowaniu w sytuację i światopogląd młodzieży, a co najważniejsze, utwórzcie sztab młodzieży czy oficjalne spotkania w formie debaty, dla każdego młodego człowieka, nie tylko przedstawicieli z rady. Potraktujcie nas poważnie jako kreatorów własnej rzeczywistości” – badanie ankietowe młodzieży

Dostrzeżenie potencjału młodych mieszkańców i mieszkanki jako ważnego czynnika rozwoju miasta, wsparcie ich odpowiedzialności za otaczającą ich rzeczywistość i kreowanie przyszłości.

Mając na uwadze, że to „mieszkańcy są siłą sprawczą stolicy”⁵³, Warszawa jest miastem włączającym mieszkańców i mieszkanki w działania i dającym im przestrzeń do podejmowania własnych inicjatyw. Kształtujemy i wzmacniamy poczucie sprawczości u młodych na wielu płaszczyznach – w szkole, dzielnicy, mieście – po to, by byli odpowiedzialni za rzeczywistość, która ich otacza. Młodzi czują, że są ważną grupą w mieście, chcą angażować się w jego życie, decyzje, które są w ich sprawach podejmowane. Umożliwiamy młodzieży korzystanie z narzędzi partycypacji i dialogu oraz wspieramy formalne i nieformalne grupy młodzieżowe. W szkołach prowadzona jest edukacja samorządowa i obywatelska, wzmacniająca i budująca poczucie tożsamości, promująca aktywne postawy mieszkańców i mieszkanki.

TROSKA O DOROSŁYCH PRACUJĄCYCH Z MŁODZIEŻĄ I NA JEJ RZECZ

---

⁵³ Wprowadzenie do „Strategii #Warszawa2030”.

„Ja mam takie poczucie, że brakuje takiej przestrzeni... takiego miejsca, gdzie my «starzy», bo ja mam siebie już za osobę taką w średnim wieku mocno, moglibyśmy się nauczyć jakiegoś nowego patrzenia” – grupowy wywiad ekspercki.

„[...] oprócz tego, że pracujemy z młodzieżą, to uważamy, że należałoby pracować też z dorosłymi, czyli z opiekunami tych dzieciaków, żeby to miało ręce i nogi, i żeby to było efektywne. grupowy wywiad ekspercki.

„Młodzież potrzebuje też na pewno dobrych mentorów, którzy są dla nich autorytetami, którzy potrafią ich nauczyć, przekazać – w jakiś sposób prosty – wiedzę, którą posiadają, ale jednocześnie uszanują ich, tę młodzież” – grupowy wywiad ekspercki.

Uznanie roli dorosłych za znaczący czynnik oddziałujący na młodzież, jej spojrzenie na świat i zaangażowanie. Dbalność o to, by młodzi mieli partnera wśród dorosłych.

Dostrzegamy, że osoby dorosłe, które pracują z młodzieżą i/lub na jej rzecz – ich postawy, podejście, działania – mają ogromny wpływ na to, jak funkcjonuje i zachowuje się młodzież. Rola osób dorosłych jest tu kluczowa – są partnerami i rzecznikami młodzieży. Wspierając tę grupę w rozwoju ich cech, postaw, kompetencji, umiejętności potrzebnych do pełnienia tych funkcji, wspieramy i umacniamy cały system wsparcia młodych. Prowadzimy działania edukacyjne kierowane do różnych grup dorosłych, w tym rodziców, nauczycieli, urzędników, które uwrażliwią ich na specyfikę młodzieży i pokażą, jak być dorosłym podążającym za młodymi i otwartym na ich potrzeby.

Wartości

OTWARTOŚĆ

Miasto jest otwarte na młodych mieszkańców – ich potrzeby, inicjatywy i świat, w którym żyją.

„Marzy mi się miasto tolerancyjne, otwarte na inność, otwarte na inne orientacje seksualne, otwarte na inne kultury, inne postrzeganie świata” – wywiad grupowy z młodzieżą. „Powinni [urzędnicy, dorośli] mieć na uwadze, że jeszcze nie znamy się na świecie dorosłych i potrzebujemy w tym pomocy. Gdy załatwiamy sprawy w urzędzie, wielu z nas się stresuje, bo zazwyczaj robili to za nas rodzice i boimy się, że nie zostaniemy potraktowani poważnie” – badanie ankietowe młodzieży.

„No ja myślę, że wszystkie takie inicjatywy, gdzie właśnie ta sprawczość jest po stronie młodzieży, mają sens, tak. Że oni sami coś wymyślają i mogą to wcielić w życie, nie jest to narzucone przez kogoś” – grupowy wywiad ekspercki.

Jesteśmy otwarci na młodych i podążamy za ich potrzebami, które są unikalne. **Akceptujemy fakt, że każdy wiek rządzi się własnymi prawami**, a młodość potrafi być głośna, szalona, zbuntowana i nieobliczalna. Podchodzimy do osób młodych bez uprzedzeń i oceny.

Nasza – dorosłych pracujących z młodzieżą i na jej rzecz, urzędników itd. – otwartość daje młodzieży poczucie bezpieczeństwa w relacjach.

Nie mamy wobec młodzieży nieadekwatnych oczekiwań, nie zakładamy, że młodzież powinna wiedzieć, jak postępować. Jesteśmy gotowi do pomocy, nie oceniamy, wspieramy w działaniach. Kontakt z młodzieżą opiera się na wzajemnym szacunku i zaufaniu.

Dostrzegamy, że różnorodność młodzieży wzbogaca wiele aspektów życia naszego miasta. Młodzi są ważną częścią wspólnoty mieszkańców i mieszkanki osiedli, dzielnic czy całego miasta. Warszawa dostrzega ich wkład w te wspólnoty i wspiera ich uczestnictwo na równych zasadach. Wspieramy budowanie dialogu międzypokoleniowego oraz tworzymy przestrzeń do zacieśniania relacji między młodzieżą a dorosłymi, szczególnie seniorami. Wzmocniona o młodych ludzi wspólnota będzie różnorodna, elastyczna, odporna i wdrażająca nowe trendy.

Młodzi ludzie to grupa wyróżniająca się na tle innych mieszkańców, stanowią grupę o odmiennych potrzebach i oczekiwaniach względem otaczającego ich świata. Zadaniem miasta jest uwzględnienie tych potrzeb w kreowaniu swojej oferty. **Jeżeli zależy nam na faktycznym udziale młodych, musimy zadbać o to, aby nasze działania zaspokajały ich specyficzne potrzeby.**

Kreując ofertę dla młodych, nie zakładamy, że jako dorośli wiemy lepiej. Jesteśmy ciekawi perspektyw osób młodych. Nieustannie pytamy, co dla nich jest istotne lub ważne. Sygnalizujemy gotowość do rozmowy. Jesteśmy otwarci na to, że młodzież samodzielnie poszukuje swojej ścieżki. Nie oceniamy jej wyborów.

Jesteśmy otwarci na pomysłowość i inicjatywy młodzieży. Podchodzimy do nich pozytywnie, wierząc, że wspólnie działamy na rzecz naszego miasta. Wysłuchane pomysły młodych warszawiaków będą inspiracją dla młodzieży z Polski i świata, a Warszawa zbuduje swoją markę jako silnego i aktywnego ośrodka młodzieżowego. Staramy się tworzyć rozwiązania umożliwiające niepełnoletnim mieszkańcom realizować ich pomysły, pasje i hobby.

RÓWNOŚĆ

Każdy mieszkaniec miasta jest równy i ważny – niezależnie od wieku.

„Czuję się dobrze traktowana, gdy osoba starsza nie traktuje mnie z góry, tylko z życzliwością podchodzi do prezentowanej prośby lub problemu. Czasem nie jestem traktowana z szacunkiem ze względu na swój wiek” – badanie ankietowe młodzieży.

„Jeżeli jeszcze coś bym dodała, to to, że bardzo bym chciała żyć w mieście, które pomaga młodym ludziom, pomaga im się rozwijać, pomaga jakby wspierać uczniów trochę też niezależnie od sytuacji materialnej i finansowej” – wywiad grupowy z młodzieżą.

„Często dorośli niby chcą ich traktować jak osoby dorosłe, bo już wyglądają jak dorosły człowiek, ale nie dają im w ogóle jakby szansy decydowania o tym co chcą, jak chcą” – wywiad grupowy z młodzieżą

Postrzegamy **młodzież jako tak samo ważnych mieszkańców i mieszkanki miasta**, na poważnie i po partnersku podchodzimy do ich potrzeb. Dostrzegamy tę grupę, myśląc o kreowaniu usług w mieście, i odróżniamy ich potrzeby od potrzeb młodszych dzieci czy młodych dorosłych. Urzędnicy i pracownicy miejskich instytucji zdobywają umiejętności pracy z niepełnoletnim klientem.

Traktujemy ludzi młodych bez wyższości i uprzedzeń – każdy mieszkaniec i mieszkanka miasta niezależnie od wieku ma prawo do wypowiedzenia się i działania w naszym wspólnym mieście. **Nie utrwalamy pionowej struktury i nie tworzymy niepotrzebnych barier pomiędzy dorosłym a młodym.** Nie bagatelizujemy uczuć, przekonań i poglądów młodych.

Tworzymy miejską ofertę dla młodych tak, by wszyscy – niezależnie od barier i trudności – mogli z niej skorzystać na równych zasadach. Rozpoznajemy trudne sytuacje, które występują lub mogą wystąpić w życiu młodzieży. Przeciwdziałamy nierównościom społecznym oraz innym czynnikom, które mogą wykluczać lub ograniczyć młodym dostęp do miejskiej oferty, świadczonych usług i możliwości zdobywania doświadczeń.

Pamiętamy, że młodzi, niezależnie od cech tożsamościowych (m.in. wieku, płci, etniczności, pochodzenia, orientacji seksualnej, wyznania, światopoglądu, stylu życia) **są mieszkańcami i mieszkankami miasta i należy im się równe traktowanie.** Dążymy do tego, by każdy czuł się w Warszawie dobrze i bezpiecznie, by bez obaw, z poszanowaniem innych, mógł wyrażać siebie, swój światopogląd, przekonania. Ma to szczególne znaczenie dla prawidłowego rozwoju i kształtowania się młodych w okresie dojrzewania. Jesteśmy wyczuleni na wszelkie przejawy dyskryminacji i przemocy w szkołach, instytucjach, mieście, prowadzimy działania prewencyjne dla różnych grup, w szczególności młodzieży, a także niwelujemy jej skutki, zapewniając osobom doświadczającym jej odpowiednie i adekwatne do potrzeb wsparcie.

WIARYGODNOŚĆ

Dbamy o wiarygodność i autentyczność w kontaktach z młodzieżą.

„Nie udawajcie, że jesteście cool, bo niezbyt wam to wychodzi. [...] Zwracajcie na nas uwagę nie tylko, by się nam przypodobać, a żeby faktycznie coś robić [...]” – badanie ankietowe młodzieży.

„[...] widać w postawach młodzieży w szkole, że coraz chętniej chcą wyrażać swoją opinię, nie boją się już krytykować i chcą, żeby ta krytyka była zauważalna i żeby traktować ich po partnersku” – grupowy wywiad ekspercki.

Mamy świadomość, że młodzi ludzie doceniają wiarygodność, są wyczuleni na pozory, nawet jeżeli wynikają one z dobrej woli. W relacjach z młodzieżą jesteśmy sobą, nie próbujemy udawać, że jesteśmy młodzieżowi, „z ich świata”. Doceniamy, że młodzi nie potrzebują odnaleźć w dorosłych koleżanki czy znajomego, ale poszukują mądrego, życzliwego i pomocnego dorosłego, który zrozumie ich potrzeby i problemy i poprowadzi, gdy zajdzie taka potrzeba.

Angażując młodzież, dostrzegamy ich wkład i rolę, wyzbywamy się fasadowości i działania na rzecz lepszego wizerunku. Młodzi nie chcą być wykorzystywani przez dorosłych, źle się czują z tym, kiedy są pionkami w naszej grze. Często ciężko jest im się przeciwstawić takim zachowaniom, nie powinniśmy zatem do takich sytuacji dopuszczać i im sprzyjać. Unikamy zdarzeń, które stawiają młodzież w sytuacji, w jakiej sami nie chcielibyśmy się znaleźć.

Zdajemy sobie sprawę, że nawet trudne sytuacje czy konsekwencje działań mogą być nauką na przyszłość, szczególnie dla młodych ludzi. Nie izolujemy nadmiernie młodzieży od tego, co przykre, nie zmieniamy rzeczywistości, w zamian wspierając ją w wyciągnięciu wniosków, poradeniu sobie z trudnymi tematami.

Doceniamy, że młodzież jest krytyczna, bezpośrednia i uczciwa oraz że dzieli się tym, co jest dla niej trudne w relacjach z dorosłymi. Jesteśmy gotowi na taki komunikat – potrafimy go przyjąć i pozytywnie wykorzystać. Mamy świadomość, że czasem za trudnymi słowami kryje się chęć zainicjowania zmiany i zasygnalizowanie swojej potrzeby.

ELASTYCZNOŚĆ

Realizując działania z młodzieżą lub na jej rzecz uwzględniamy specyficzny charakter tej grupy.

Rozumiejąc elastyczność jako przystosowanie do zmiennych warunków, mamy na uwadze, że młodzież jako grupa nie jest jednorodna. Młodzi ludzie tworzą mikrowspólnoty, a każda z nich ma odrębny charakter, styl bycia i potrzeby. **Realizując zadania na rzecz młodych warszawiaków, należy tę różnorodność uwzględnić i przystosować kierowaną ofertę do różnych grup młodzieży.**

Jednocześnie mamy świadomość, że młodzież, szczególnie ta młodsza, ma rozwojową potrzebę przebywania w grupie rówieśniczej. To ona jest dla niej punktem odniesienia, wskazuje kierunek, ale też daje poczucie bezpieczeństwa. **Dbanie o wspólnotowość wśród młodych może więc przyczynić się do wzmocnienia odporności młodzieży i przystosowania ich do wyzwań okresu dojrzewania i otaczającego ich świata – dynamicznego i pełnego zmian.**

Tworząc rozwiązania kierowane do młodych warszawiaków, mamy na uwadze, że ważna jest dla młodzieży spontaniczność i staramy się na nią odpowiedzieć, tak by młodzież w dowolnej chwili, z własnej woli, mogła skorzystać z miejskich instytucji czy działań. Mamy świadomość, że sztywna struktura czy twardo określone ramy funkcjonowania mogą stanowić istotną barierę dla młodzieży. Dlatego biorąc pod uwagę, że młodzi nie zawsze mają czas i chęć angażować się na dłuższy czas, proponujemy młodym różne działania i projekty, w tym te zakładające jednorazowe uczestnictwo oraz niewymagające wcześniejszej deklaracji wzięcia udziału.

Dostrzegamy fakt, że młodzi ludzie funkcjonują w nieco innych, od dobrze nam znanych, przestrzeniach, środowiskach i komunikatorach. **Chcąc nawiązać bezpośredni kontakt czy relację, powinniśmy wychodzić do miejsc i przestrzeni, w których młodzi przebywają, uczą się i żyją.** Do komunikacji wykorzystujemy powszechnie im znane kanały i narzędzia, nawet wtedy, gdy są nam nieznane. Gdy jest to możliwe, dajemy do zrozumienia, że potrafimy dostosować się do potrzeb młodego pokolenia.

Jesteśmy na bieżąco z trendami i wyzwaniami współczesnego świata, tak aby móc wspólnie z młodzieżą tworzyć adekwatną ofertę rozwoju. Nieustannie pracujemy z młodymi ludźmi i adaptujemy działania miasta do zmieniającego się świata i nowych perspektyw młodzieży.

Zasady

Zasada współdecydowania – umożliwiamy młodzieży podejmowanie decyzji, w szczególności tych które ich dotyczą. W ten sposób młodzi traktowani są podmiotowo. Uznajemy młodych ludzi za ekspertów od ich własnego świata.

Dajemy młodzieży przestrzeń do proponowania rozwiązań. Widzimy wartość w tym, aby młodzi uczyli się sprawczości i odpowiedzialności za własne wybory. Jesteśmy gotowi uszanować decyzje młodzieży, nawet jeżeli nie zgadzamy się z nimi.

Zasada odpowiedzialności – młodzi mieszkańcy mogą być doświadczonymi organizatorami czy aktywistami. Należy pamiętać, że to początek ich drogi, a każdy kontakt z dorosłym jest dla nich praktyczną lekcją tego, jak prowadzić dialog międzypokoleniowy oraz budować relacje z dorosłymi. To nasza odpowiedzialność, by z lekcji tej wyszli z pozytywnymi doświadczeniami i przekonaniem. Od tego, jak ją poprowadzimy, zależeć będzie to, jak w przyszłości będą współtworzyć swoje relacje.

Zasada partnerstwa i współpracy – traktujemy młodzież po partnersku, wspólnie podejmujemy działania ramię w ramię na rzecz wspólnej sprawy i idei przy zachowaniu szacunku i odrębności.

Zapraszamy do współpracy różne grupy i podmioty młodzieżowe, zarówno formalne, jak i nieformalne. Wychodzimy poza utarte ścieżki, szukamy nowych partnerów, zakładając, że różnorodność może wzbogacić działania i procesy, a każda perspektywa jest cenna.

Zasada dobrowolności – dorośli współpracujący z młodzieżą dobrowolnie i świadomie podejmują decyzje o pełnieniu funkcji opiekunów samorządów uczniowskich, koordynatorów młodzieżowych rad, animatorów grup nieformalnych czy pełnomocników lub o swoim zaangażowaniu w realizację poszczególnych projektów. Tylko w ten sposób możliwe jest zapewnienie ich efektywności i powodzenia.

Przyjmujemy i akceptujemy, że nie każda młoda osoba chce lub ma możliwość być zaangażowana społecznie, uczestniczyć w projektach i działaniach czy kreować swoje. Dajemy młodzieży przestrzeń do decydowania, bez presji i negatywnych skutków ich wyboru.

Zasada podnoszenia kompetencji – przyjmujemy, że współpraca z młodzieżą wymaga odpowiedniej wiedzy i umiejętności. Jako dorośli rozwijamy swoje kompetencje niezbędne do pracy z młodymi. Uczymy się, jak skutecznie porozumiewać się z młodzieżą, jak mocniej i efektywniej włączać ją w podejmowanie decyzji.

Zasada poszanowania prywatności i dochowania dyskrecji – akceptujemy prawo młodych do prywatności i potrzebę dzielenia się życiem prywatnym z rówieśnikami, a nie z dorosłymi. Gdy młodzi zaproszą nas do swojego świata i jeśli jest to możliwe, dbamy o dochowanie dyskrecji, która dla młodzieży jest szczególnie ważna w kontekście zaufania.

Zasada wyrozumiałości – mamy na uwadze, że młodość mierzy się z wieloma wyzwaniami, zmianami i emocjami. Podchodzimy do relacji z młodzieżą z wyrozumiałością, okazując wsparcie w okresie dojrzewania.

Zasada poszanowania indywidualnego wyboru – wspieramy wybory, zainteresowania i pasje młodych osób, traktujemy je jako element indywidualnego rozwoju, kreowania własnej przyszłości edukacyjnej i zawodowej. Nie realizujemy za pośrednictwem młodych własnych aspiracji i planów, pozostawiamy młodym przestrzeń do własnych decyzji.

Zasada akceptacji niepowodzeń i porażek – akceptujemy fakt, że rozwój i zdobywanie nowych umiejętności nie odbędzie się bez podejmowania ryzyka i działań i że są one wpisane w młodość. Bierzemy pod uwagę, że będąca na początku swojej ścieżki kariery młodzież dopiero zdobywa kompetencje. Tworzymy bezpieczne warunki do rozwoju, gdzie niewiedza, błędy lub brak doświadczenia są częścią tego procesu. Akceptujemy je zarówno u młodych, jak i u siebie, w szczególności we współpracy z młodymi ludźmi.

Zasada szczerości w relacjach – jesteśmy szczerzy w relacjach i we współpracy z młodymi. Mówimy im całą prawdę o sytuacji, nawet jeśli nie jest dla nich korzystna. Przedstawiamy fakty, nasze możliwości i jak się czujemy. Nie obiecujemy tego, czego nie możemy zapewnić lub zrealizować.

Zasada czystej karty – podchodzimy do osób młodych bez uprzedzeń. Każdemu młodemu człowiekowi dajemy czystą kartę, to znaczy nie przenosimy wcześniejszych doświadczeń (szczególnie tych negatywnych) na nowe relacje i kontakty z młodymi.

„Jedyną, co mi teraz wpadło do głowy, to zależałoby mi, żeby w Warszawie, jak i w całej Polsce, u fundamentów ugruntuowało się takie porządne społeczeństwo obywatelskie [...]” – wywiad grupowy z młodzieżą.

„I uważam, że jakby w ludziach było więcej takiego dobra, pozytywnej energii i tolerancji wobec innych osób, wtedy Warszawa stałaby się lepszym miastem nie tylko dla młodych ludzi, ale też i słabszych, którzy czują się zagrożeni” – wywiad grupowy z młodzieżą.

„Żeby nauczyć dorosłych odpuszczania trochę, tworzenia przestrzeni na decyzje młodzieży i dawania im szansy na popełnianie błędów. Żeby oni jeszcze, na przykład, w tych warunkach szkolnych, takich bezpiecznych, mogli popełniać błędy, które mają mniejsze konsekwencje niż potem w życiu dorosłym” – grupowy wywiad ekspercki.

„Żeby być wyrozumiałym w stosunku do nastolatka i tego, przez jaki przechodzi obecnie okres w życiu” – badanie ankietowe młodzieży.

„Można pokazać ludziom, że są w stanie wpływać na własne miasto i że głos każdej osoby się liczy. Im więcej osób poprze daną rzecz, tym jest większa szansa na jej zrealizowanie” – warsztaty konsultacyjno-projekcyjne.

„[...] dzisiaj młodzi ludzie chcą być poważnie traktowani. Tak, chcą występować bardziej w roli partnera niż osoby podległej” – grupowy wywiad ekspercki.

„Urzędnicy powinni pomagać młodym ludziom i wiedzieć, że coś jest dla nas nowe i możemy czegoś nie wiedzieć [...]” – badanie ankietowe młodzieży.

„I oni [młodzi] mają takie poczucie, że nie są wysłuchiwanymi, nawet jeśli nauczyciele czy my się staramy, to jednak oni mają takie poczucie, że ich głos jest ignorowany, że nie mają możliwości, by rzeczywiście ktoś ich wysłuchał” – grupowy wywiad ekspercki.

„[Idealne] Miasto angażuje młodzież w różnego rodzaju procesy decyzyjne dotyczące aspektów młodzieży. Młodzież doradza radzie miasta we wszystkich kwestiach związanych z młodzieżą. Wszystko, co dla młodzieży, jest skonsultowane z młodzieżą” – warsztaty konsultacyjno-projekcyjne.
„Szkolenia [...] osób dorosłych w otoczeniu młodzieży. Żeby właśnie nauczyć dorosłych...odpuszczania trochę, tworzenia przestrzeni właśnie na decyzje młodzieży i dawania szansy na popełnianie błędów” – wywiad grupowy z młodzieżą.

Wdrażanie polityki młodzieżowej

Rekomendacje do programów wykonawczych „Strategii #Warszawa2030”

Wdrażanie zapisów „Polityki młodzieżowej” będzie miało miejsce głównie poprzez uwzględnienie potrzeb młodzieży w programach wykonawczych do poszczególnych celów operacyjnych „Strategii #Warszawa2030”. Wyrazem tego będą konkretne projekty i działania zaplanowane do realizacji w ramach ww. programów. Zdajemy sobie sprawę, że programy nie pomieszczą wszystkich ważnych dla młodzieży aspektów, a w szczególności nie uwzględnią procesów. O nie zadamy, określając narzędzia.

Poniżej zostały przedstawione rekomendacje do programów wykonawczych „Strategii” wynikające z zapisów „Polityki”. Wskazania w nich zawarte każdorazowo powinny zostać skonsultowane z jednostką odpowiedzialną za wdrażanie polityki młodzieżowej, działającą w ramach Urzędu m.st. Warszawy.

Cel operacyjny „Strategii #Warszawa2030”	Rekomendacje wynikające z zapisów „Polityki młodzieżowej”
1.1 Dbamy o siebie nawzajem	<p>Wzrost zaangażowania społecznego młodych warszawiaków poprzez rozwój miejskich narzędzi i form aktywności dostosowanych do potrzeb i możliwości młodych.</p> <p>Zwiększenie aktywnego uczestnictwa młodzieży w życiu miasta poprzez stworzenie rozwiązań, dzięki którym młodzież wypróbuje i przekona się do korzystania z narzędzi partycypacji, w tym w szczególności tych związanych z podejmowaniem oddolnych inicjatyw i realizacji własnych pomysłów.</p> <p>Wspieranie holistycznego rozwoju młodych warszawiaków dzięki tworzeniu przestrzeni do budowania dialogu międzypokoleniowego, współdziałania w grupie i samopomocy rówieśniczej, angażowania się w wolontariat</p> <p>Biorąc pod uwagę, że coraz więcej pracodawców ceni sobie umiejętności miękkie i społeczne, powinno dołożyć się starań, by stwarzać warunki do zaangażowania społecznego i współdziałania młodych warszawiaków, podnosić ich rangę i doceniać na równi z ocenami szkolnymi.</p> <p>Zmniejszenie ryzyka kryzysów związanych z dojrzwaniem dzięki dbaniu o wspólnotowość wśród młodych i wsparciu ich naturalnych grup rówieśniczych.</p>

	<p>Dbanie o bezpieczeństwo i realizację potrzeb rozwojowych młodego pokolenia dzięki przeznaczeniu miejskich zasobów na utworzenie miejsc młodzieżowych odpowiadających młodzieży, działających na wspólnie określonych zasadach. W takich przestrzeniach młodzi będą mogli poczuć się sobą i w bezpiecznych warunkach uczyć się samodzielności w organizacji i planowaniu.</p>
<p>1.2 Wspólnie decydujemy o naszym mieście</p>	<p>Wzmocnienie zainteresowania młodzieży sprawami miasta poprzez atrakcyjną i ciekawą edukację obywatelską i samorządową.</p> <p>Tworzenie przestrzeni do realnego wpływu młodych mieszkańców na sprawy miasta poprzez konsultowanie z nimi dokumentów, projektów i działań ich dotyczących.</p> <p>Zwiększenie zaangażowania młodzieży w konsultacje społeczne poprzez dostosowanie form i narzędzi dialogu do potrzeb i możliwości młodzieży.</p> <p>Wspieranie głosu młodzieży poprzez wzmacnianie podmiotów reprezentujących młodzież – formalnych i nieformalnych.</p> <p>Tworzenie rozwiązań uczących rzeczywistego współdecydowania, np. na rzecz samorządów uczniowskich, które są praktyczną nauką demokracji i współpracy w grupie, dzięki którym wzbudzimy w młodych odpowiedzialność za otaczającą ich rzeczywistość.</p> <p>Tworzenie warunków do rozwoju samorządności młodzieży w ramach struktur miasta, w tym wsparcie młodzieżowych rad, które są naturalnym łącznikiem między urzędem, a młodymi mieszkańcami.</p> <p>Wzrost znaczenia głosu młodych w mieście dzięki podnoszeniu kompetencji osób pracujących z młodymi i na ich rzecz, w zakresie współdecydowania i włączania młodzieży w podejmowanie decyzji.</p> <p>Wzmocnienie głosu środowisk młodzieżowych powinno się osiągnąć poprzez stworzenie międzysektorowej i międzyinstytucjonalnej</p>

	<p>przestrzeni do wymiany zdań i dobrych praktyk pomiędzy organizacjami pozarządowymi, grupami formalnymi i nieformalnymi działającymi z młodzieżą i na jej rzecz.</p> <p>Wzmacniając rolę młodych w mieście, powinno się dostrzegać i wyróżniać ich zaangażowanie i działanie na rzecz społeczeństwa obywatelskiego. Wskazane jest stworzenie rozwiązań umożliwiających zaprezentowanie dorobku społecznego młodych warszawiaków w szkole, dzielnicy czy wśród rodziców i nauczycieli.</p>
<p>2.1. Mamy dostęp do szerokiej oferty mieszkań</p>	<p>Powinno się wspierać młodzież w usamodzielnianiu się, tworząc mechanizmy zaspokajające jej potrzeby mieszkaniowe, tj. wskazane jest, by polityka mieszkaniowa realizowana była z myślą o różnorodnych potrzebach młodych ludzi.</p>
<p>2.2. Aktywnie spędzamy czas wolny blisko domu</p>	<p>Dostosowanie oferty kultury i sportu do potrzeb i oczekiwań młodzieży poprzez zaangażowanie młodych mieszkańców w tworzenie tej oferty oraz powoływanie przy instytucjach kultury młodzięzowych ciał konsultacyjnych lub doradczych.</p> <p>Wyrównywanie udziału dziewczyn i młodych kobiet w sporcie dzięki wzbogaceniu miejskiej oferty sportu i rekreacji w zajęcia i formy atrakcyjne dla płci.</p> <p>Wzrost udziału młodych w aktywnym spędzaniu czasu wolnego poprzez wzbogacenie oferty miasta w przestrzenie, sprzęty sprzyjające amatorskim grom podwórkowym i towarzyskim.</p> <p>Upowszechnianie wśród młodzieży zdrowego stylu życia, aktywności sportowej i rekreacji.</p> <p>.</p> <p>Mając na uwadze, że osoby pracujące z młodzieżą i na jej rzecz rozproszone są w różnych sektorach, instytucjach i realizują swoje zadania w odmiennych formach, powinno podjąć się działania zmierzające do opracowania modelu kompetencyjnego osób pracujących z młodzieżą.</p>

<p>2.3. Korzystamy z usług blisko domu</p>	<p>Podniesienie bezpieczeństwa młodzieży poprzez zwiększenie uważności dorosłych na styl życia i zdrowie psychiczne młodych ludzi.</p> <p>Aby wyhamować wzrastające statystyki samobójstw oraz zaburzeń depresyjnych osób młodych, miasto powinno podejmować działania nakierowane na wzmocnienie psychiczne warszawskiej młodzieży, poprawę dostępności usług zdrowia publicznego, szczególnie związanych z dobrostanem psychicznym.</p> <p>Dążąc do zapewnienia holistycznego rozwoju młodych ludzi, konieczne jest dbanie o potrzeby lekarskie związane z dojrzewaniem. Temat zdrowia powinien być obecny w szkole, również w wymiarze edukacji seksualnej oraz w kontekście wspierania młodzieży w budowaniu zdrowych relacji w związku.</p> <p>Chcąc sprawić, by młodzi ludzie czuli się pełnoprawnymi mieszkańcami i mieszkankami miasta, powinno dołożyć się wszelkich starań, by procesy i miejsca związane z miejskimi usługami w coraz większym zakresie uwzględniały realne potrzeby i oczekiwania młodych warszawiaków.</p>
<p>3.1. Korzystamy z atrakcyjnej przestrzeni publicznej</p>	<p>Zapewnienie młodzieży komfortowych warunków do rozwoju w duchu zrównoważonym poprzez dostęp do różnorodnych, atrakcyjnych i wielofunkcyjnych przestrzeni zielonych, w celu aktywnego spędzania czasu wolnego, kontaktu z przyrodą, wyciszenia, rekreacji, pracy, aktywności społecznej i integracji z innymi osobami.</p> <p>Zwiększenie możliwości bezpiecznego spędzania czasu wolnego młodzieży w pobliżu miejsca zamieszkania poprzez tworzenie atrakcyjnych miejsc z małą infrastrukturą użytkową umożliwiającą spędzanie czasu razem w grupie.</p> <p>Większe dostosowanie miejskich przestrzeni do potrzeb młodzieży poprzez efektywne</p>

	włączenie młodzieży we współtworzenie i współdecydowanie o tych przestrzeniach.
3.2. Żyjemy w czystym środowisku przyrodniczym	<p>Mając świadomość, że niwelowanie skutków zmian klimatu odgrywa dla młodzieży ważną rolę, powinniśmy doceniać zaangażowanie młodych na rzecz środowiska przyrodniczego oraz tworzyć przestrzeń i narzędzia do zaangażowania młodego pokolenia w działania i inicjatywy prośrodowiskowe oraz wdrażania pomysłów młodzieży dotyczących ekologii i ochrony klimatu.</p> <p>Zapewniamy młodzieży skuteczne możliwości kształtowania i rozwoju postaw prośrodowiskowych poprzez powszechną i rzetelną edukację ekologiczną.</p>
3.3. Korzystamy z przyjaznego systemu transportowego	<p>Wzrost samodzielności młodych warszawiaków poprzez dostosowanie oferty transportu publicznego do potrzeb młodzieży, także tych związanych ze spędzaniem czasu wolnego.</p> <p>Lepsze dostosowanie sieci transportu publicznego do realnych potrzeb młodzieży dzięki zaangażowaniu przedstawicieli młodzieży w doradcze ciała konsultujące zmiany transportowe.</p>
4.1. Rozwijamy nasz twórczy potencjał	<p>Mając na uwadze, że hobby i zajęcia pozaszkolne wspierają rozwój umiejętności młodzieży, powinniśmy wspierać młodzież w realizacji ich pasji, nie umniejszając ich wagi względem zajęć szkolnych.</p> <p>Chcąc podnieść konkurencyjność naszego miasta przez uwolnienie potencjału drzemącego w młodym pokoleniu warszawiaków i warszawianek, powinno tworzyć się rozwiązania wspierające rozwój kompetencji, w szczególności społecznych, w ramach edukacji formalnej i pozaformalnej.</p> <p>Konieczne jest kształtowanie w młodych ludziach samoświadomości i poczucia odpowiedzialności za indywidualne kreowanie własnego życia. Dążąc do jak największej samodzielności młodych warszawiaków, powinniśmy dokładać starań, by zapewnić im</p>

	<p>warunki niezbędne do podejmowania samodzielnych decyzji dotyczących m.in. swoich zainteresowań, wyboru szkół czy kształtowania dalszej ścieżki zawodowej. Konieczne jest wspieranie osób dorosłych, w tym rodziców, nauczycieli, w towarzyszeniu młodym przy podejmowaniu decyzji, podążaniu za młodymi, ale nieprzejmowaniu przy tym inicjatywy.</p> <p>Wzrost znaczenia młodych i młodzieżowych artystów dzięki działaniom umożliwiającym profesjonalizację twórczości oraz zaprezentowanie swoich dokonań.</p> <p>Dostrzegając rolę społeczności jako czynnika motywującego i inspirującego do twórczego rozwoju, zasadne jest wspieranie budowania społeczności młodych ludzi zainteresowanych poszczególnymi obszarami: nauką, sztuką, sportem itd.</p> <p>Wzrost jakości współpracy miejskich instytucji z młodymi warszawiakami dzięki podnoszeniu kompetencji pracowników pracujących z młodzieżą i na jej rzecz. Wskazane jest zaproponowanie szerokiej i spójnej oferty skierowanej do dorosłych pracujących z młodzieżą zapewniającej zdobycie niezbędnej wiedzy i umiejętności do realizacji zadań na najwyższym poziomie.</p> <p>Zmniejszenie ryzyka kryzysów związanych z dojrzewaniem poprzez tworzenie rozwiązań podnoszących kompetencje dorosłych pracujących z młodzieżą i na jej rzecz, w tym w szczególności rodziców.</p>
4.2. Generujemy innowacje	<p>W celu wykorzystania potencjału młodych naukowców powinna zostać stworzona formuła współpracy z uczelniami i organizacjami studenckimi na rzecz tworzenia innowacyjnych rozwiązań, także społecznych, wspierających rozwój miasta.</p> <p>Podnoszenie zdolności młodych mieszkańców (również tych niepełnoletnich) do kreatywnego myślenia, poszukiwania rozwiązań i spełniania się w procesie twórczym, m.in. w biznesie, poprzez stwarzanie warunków do kreowania innowacyjnych i technologicznych rozwiązań we</p>

	<p>współpracy z przedsiębiorcami i branżą kreatywną.</p> <p>Chcąc wzmacniać młode talenty, powinniśmy dokładać starań, by tworzyć przestrzeń do publicznej prezentacji przez młodzież swoich talentów, a więc do zaistnienia na scenie i przed szerszą publicznością, dzięki temu do miasta będą docierać nowe trendy i innowacje.</p> <p>Mając na względzie rozwój różnych talentów, rekomenduje się tworzenie tematycznych przestrzeni, gdzie młodzi mogą rozwijać swoją kreatywność i talenty przy jednoczesnym wsparciu ekspertów i twórców.</p>
<p>4.3. Przyciągamy talenty i liderów</p>	<p>Kształtowanie wizerunku Warszawy jako miejsca atrakcyjnego do nauki, rozwoju i realizacji twórczych ambicji poprzez tworzenie rozwiązań przyciągających zdolnych uczniów, studentów i doktorantów oraz ułatwiających im rozpoczęcie samodzielnego życia w stolicy.</p>

Podmioty odpowiedzialne za wdrożenie polityki

Wdrażanie polityki młodzieżowej wymaga interdyscyplinarnego podejścia – szeroko zakrojonych kierunków nie uda się wcielić w życie tylko przez jedno biuro urzędu. Podobnie, jeśli chodzi o czas – zaobserwowanie zmiany będzie możliwe na przestrzeni kilku kadencji Rady i Prezydenta, a nie w ciągu jednego roku. Dlatego tak ważna jest ponadpartyjna zgoda na zawartość tego dokumentu.

Wdrażanie nie odbędzie się bez zaangażowania całego urzędu i jednostek miasta, ale także bez samych zainteresowanych – młodych warszawiaków i warszawianek. Dysponujemy ogromnym potencjałem już zaangażowanych młodych ludzi – młodzieżowych radnych, uczestników i absolwentów Warszawskiej Akademii Młodych Liderów czy młodych aktywistów, laureatów Nagrody Prezydenta m.st. Warszawy dla osób młodych działających na rzecz rozwoju społeczeństwa obywatelskiego im. Tadeusza Mazowieckiego. Powinniśmy zadbać o znalezienie formuły włączania młodych w planowanie, wdrażanie i monitorowanie wdrażania polityki.

Mając świadomość, że młodzież, szczególnie młodsza, żyje i działa lokalnie, na osiedlu czy w dzielnicy, dostrzegamy ogromną rolę dzielnic we wdrażaniu polityki młodzieżowej. Tym bardziej że każda z warszawskich dzielnic jest inna, dysponuje odmiennymi potencjałami, ale też mierzy się z innymi wyzwaniami. Chcąc skutecznie wdrażać politykę młodzieżową, należy wzmocnić funkcję dzielnic w tym zakresie i zaproponować formułę realnego włączenia ich we wspólne realizowanie priorytetów w zgodzie z wartościami i zasadami. Wraz z dzielnicami wypracowane zostaną, a następnie wprowadzone systemowe rozwiązania adekwatne do różnorodności jednostek pomocniczych.

Chcemy, żeby był to dokument wykorzystywany w praktyce.

TABELA. Kluczowi realizatorzy priorytetów „Polityki młodzieżowej m.st. Warszawy”

Priorytet	Kluczowi realizatorzy wewnątrzni	Kluczowi realizatorzy zewnętrzni
BEZPIECZNA PRZYSZŁOŚĆ MŁODYCH	biura Urzędu m.st. Warszawy odpowiedzialne za: politykę zdrowotną, politykę społeczną, politykę edukacyjną, politykę gospodarczą, politykę w zakresie ochrony środowiska, strategię adaptacji do zmian klimatu, politykę mieszkaniową	placówki oświatowe, podmioty odpowiedzialne za ochronę zdrowia, poradnie, instytucje pomocy społecznej, instytucje wsparcia rodziny, organizacje pozarządowe, inicjatywy mieszkańców, przedsiębiorcy i in.
WARSZAWA MIEJSCEM DLA MŁODYCH	– urzędy dzielnic m.st. Warszawy – biura Urzędu m.st. Warszawy odpowiedzialne za: politykę przestrzenną, politykę bezpieczeństwa, politykę mobilności, politykę kulturalną, wzmacnianie wspólnot lokalnych	organizacje pozarządowe, uczelnie wyższe, przedsiębiorcy, inicjatywy mieszkańców i in.
UCZESTNICTWO MŁODYCH W ŻYCIU MIASTA	– urzędy dzielnic m.st. Warszawy – biura Urzędu m.st. Warszawy odpowiedzialne za: wzmacnianie wspólnot lokalnych, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, politykę edukacyjną, współpracę z Radą m.st. Warszawy	Rada m.st. Warszawy, młodzieżowe rady, organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, instytucje kultury, instytucje sportu, uczelnie wyższe, inicjatywy mieszkańców i in.
TROSKA O DOROSŁYCH PRACUJĄCYCH Z MŁODZIEŻĄ I NA JEJ RZECZ	– urzędy dzielnic m.st. Warszawy – biura Urzędu m.st. Warszawy odpowiedzialne za: wzmacnianie wspólnot lokalnych, rozwój społeczeństwa obywatelskiego, politykę edukacyjną, politykę kulturalną, politykę w zakresie	organizacje pozarządowe, placówki oświatowe, uczelnie wyższe, instytucje kultury, instytucje sportu, instytucje pomocy społecznej, instytucje wsparcia rodziny

	sportu, politykę społeczną, organizację Urzędu	
--	---	--

Wierzymy, że treść polityki może być również drogowskazem dla organizacji społecznych, sektora prywatnego, szkół i uczelni wyższych i innych podmiotów kierujących swe działania do młodzieży. Idąc za głosem młodych i osób dorosłych pracujących z młodymi i na ich rzecz, wskazanym w polityce, można potraktować tę treść jako materiał edukacyjny do pracy na godzinach wychowawczych, lekcjach wiedzy o społeczeństwie czy realizując dodatkowe działania w kole wolontariatu. Wskazane wartości są uniwersalne (biorą pod uwagę głosy różnych młodych ludzi) i mogą być inspiracją przy opracowywaniu statutów szkół, kreowaniu oferty miejskich instytucji kultury czy dla animatorów realizujących projekty skierowane do młodych.

Z treści dokumentu można wyczytać priorytety przydatne radnym miasta i dzielnicy przy podejmowaniu kluczowych decyzji. To także materiał, z którym mogą pracować przedstawiciele głosu młodzieży w młodzieżowych radach funkcjonujących w naszym mieście. Natomiast zasady ujęte w polityce mogą posłużyć nam wszystkim, dbającym o przyszłość młodego pokolenia.

Bibliografia

- „Europolis. Miasta dla młodych”, Polska Fundacja im. Roberta Schumana, Warszawa 2019
- „Młodzi dorośli w Polsce. Seria badawcza Next Generation”, British Council
- „Młodzież 2018”, Fundacja CBOS we współpracy z Krajowym Biurem ds. Przeciwdziałania Narkomanii
- „Raport Młodzi 2018. Cywilizacyjne wyzwania, edukacyjne konieczności”, Grupa EPL
- „Polityka młodzieżowa w Polsce. Encyklopedia Komisji Europejskiej. Youth Wiki. Tom 1 oraz Tom 2”, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji
- „Strategia #Warszawa2030”, Urząd m.st. Warszawy, Warszawa 2018
- Program „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020”, Urząd m.st. Warszawy, Warszawa 2016
- Raport z ewaluacji śródkresowej programu „Młoda Warszawa. Miasto z klimatem dla młodych 2016–2020”, Fundacja Badań i Innowacji Społecznych STOCZNIA, Warszawa 2019
- Zarządzenie Prezydenta m.st. Warszawy nr 1868/2017 z dnia 5 grudnia 2017 w sprawie wprowadzenia standardów dokumentów programujących rozwój m.st. Warszawy, Urząd m.st. Warszawy, Warszawa 2017
- *Czy zabraknie nam liderów? Młodzi eksperci wchodzą na rynek. Polska edycja raportu „Pierwsze kroki na rynku pracy” 2018*, Deloitte, Warszawa, 2018
- *Gen Z: jak zrozumieć generację jutra*, Infuture hatalska foresight institute, Gdańsk–Warszawa, maj 2019
- Barbara Grabiwoda, *E-konsumenci jutra. Pokolenie Z i technologie mobilne*, Wydawnictwo Nieoczywiste, Łódź 2019
- Piotr Stankiewicz, *W świecie ryzyka. Niekończąca się opowieść Ulricha Becka*, „Studia Socjologiczne” 3/2008, Polska Akademia Nauk, Warszawa 2008
- Ulrich Beck, *Społeczeństwo światowego ryzyka. W poszukiwaniu utraconego bezpieczeństwa*, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR, Warszawa 2012
- *Biała księga młodzieży polskiej. Praca z młodzieżą i dla młodzieży w Polsce – diagnoza stanu w roku 2019*, Ministerstwo Edukacji Narodowej, Warszawa 2019
- *Biała księga młodzieży polskiej*, red. Barbara Fatyga MENiS, Warszawa 2004
- Rezolucja Rady Unii Europejskiej i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie ram europejskiej współpracy na rzecz młodzieży: Strategia Unii Europejskiej na rzecz młodzieży na lata 2019–2027, w: „Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej” 2018
- Inequality and poverty across generations in the EU, IMF 2018